

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Jana LEŠNJAK

**KONTROLA NA KRAJU SAMEM NA PODROČJU NEPOSREDNIH IN
IZRAVNALNIH PLAČIL V IZBRANIH OBČINAH GORENJSKE**

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

**CONTROLS ON THE SPOT IN TERMS OF DIRECT AND
COMPENSATORY PAYMENTS IN SELECTED MUNICIPALITIES
OF GORENJSKA**

GRADUATION THESIS
Higher Professional Studies

Ljubljana, 2009

Diplomsko delo je zaključek visokošolskega strokovnega študija zootehniko. Opravljeno je bilo na Katedri za agrarno ekonomiko, politiko in pravo Oddelka za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Komisija za dodiplomski študij Oddelka za zootehniko je dne 1. 9. 2008 sprejela temo in za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Staneta Kavčiča.

Recenzent: doc. dr. Luka JUVANČIČ

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: doc. dr. Silvester ŽGUR
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Stane KAVČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: doc. dr. Luka JUVANČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora: 22.12.2009

Naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Jana LEŠNJAK

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD Vs
DK UDK 636:338.43(043.2)=163.6
KG živinoreja/ekonomika/neposredna plačila/izravnalna plačila/kontrola/Slovenija
KK AGRIS E10
AV LEŠNJAK, Jana
SA KAVČIČ, Stane (mentor)
KZ SI-1230 Domžale, Groblje 3
ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
LI 2009
IN KONTROLA NA KRAJU SAMEM NA PODROČJU NEPOSREDNIH IN IZRAVNALNIH PLAČIL V IZBRANIH OBČINAH GORENJSKE
TD Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP X, 39 str., 11 pregl., 4 sl., 3 pril., 13 vir.
IJ Sl
JI sl/en
AI V diplomski nalogi predstavljam analizo kontrole neposrednih plačil na kraju samem v izbranih občinah Gorenjske (Škofja Loka, Železniki, Žiri, Cerčno). Z njo smo želeli ugotoviti odstopanja oziroma kršitve pri kontroliranih površinah in živalih. V ta namen sem opravila 93 kontrol površin, ki so zajemale izmero prijavljenih površin (trajno travinje, njive in sadovnjaki), in 70 kontrol čred živali glede pravilnosti označitve in dokumentacije ter prisotnosti na kmetijskem gospodarstvu. Ugotovitve sem vnesla v elektronsko preglednico in jih analizirala po posameznih občinah. Pri površinah je bilo največ odstopanj v občini Žiri (29 % kontroliranih GERK-ov), sledita ji občini Železniki in Cerčno (27 % kontroliranih GERK-ov). Največja odstopanja sem zabeležila v občini Cerčno, kjer sem kontrolirala predvsem visokogorske kmetije, na katerih imajo skoraj vse površine nagib nad 35 %, veliko pa tudi nad 50 %. Največ kršitev pri kontroli živali sem ugotovila v občini Cerčno (9 %), sledi ji občina Škofja Loka s 7 %, občina Železniki (4 %) in občina Žiri (3 %). Večje napake pri kontroli živali sem ugotovila predvsem v občini Škofja Loka. Vzrok je verjetno v bolj intenzivni živinoreji na tem območju, kar je povezano z velikostjo čred in večjim številom premikov živali. Vzrok bi lahko bil tudi v načinu vhljevitve, saj so se neoznačene živali večinoma nahajale v vezanih rejah.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Vs
DC UDC 636:338.43(043.2)=163.6
CX animal production/economics/direct payments/compensatory payments/control/
Slovenia
CC AGRIS E10
AU LEŠNJAK, Jana
AA KAVČIČ, Stanko (supervisor)
PP SI-1230 Domžale, Groblje 3
PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Animal Science
PY 2009
TI CONTROLS ON THE SPOT IN TERMS OF DIRECT AND COMPENSATORY
PAYMENTS IN SELECTED MUNICIPALITIES OF GORENJSKA
DT Graduation thesis (Higher professional studies)
NO X, 39 p., 11 tab., 4 fig., 3 ann., 13 ref.
LA Sl
AL sl/en
AB The aim of this thesis was to present the analysis of performed control of direct payments on the spot in the selected municipalities of Gorenjska region (Škofja Loka, Železniki, Žiri, Cerklje ob Krki). The purpose of the analysis was to identify the frequency of deviations and violations observed in controlled land and animals. For this purpose 93 checkings of the areas were made, including measurement of the areas declared (permanent grassland, arable land and orchards), and 70 controls of animal herds in which proper identification and documentation, as well as the presence of animals on the holding was tested. The findings were entered into the electronic spreadsheet and analyzed separately for each individual municipality. Deviations in land measurement were most frequently observed in Žiri (29 % of controlled plots), followed by the municipality Železniki and Cerklje ob Krki (with 27 % of controlled plots). The highest violations were discovered in Cerklje ob Krki municipality, probably due to mountain farms where nearly all farm land has an inclination of at least 35 %, many also the inclination above 50 %. In controlled animal herds most irregularities were found in the municipality of Cerklje ob Krki, followed by the municipality Škofja Loka (7 %), Železniki (4 %) and Žiri (3 %). Most significant errors in the controlled animals were found in the municipality of Škofja Loka. The reason could be a more intensive animal husbandry in that region, with holdings rearing more animals and having more intensive animal circulation. It could be related also to animal housing system since animals without identification number were found predominantly in tied animal farming.

KAZALO VSEBINE

str.

	Ključna dokumentacijska informacija (KDI)	III
	Key Words Documentation (KWD)	IV
	Kazalo vsebine	V
	Kazalo preglednic	VII
	Kazalo slik	VIII
	Kazalo prilog	IX
	Okrajšave in simboli	X
1	UVOD.....	1
2	PREGLED OBJAV.....	3
2.1	UREDBA O IZVEDBI NEPOSREDNIH PLAČIL V KMETIJSTVU	3
2.1.1	Model izvedbe reforme	3
2.1.2	Vrste plačilnih pravic	3
2.1.3	Dodelitev plačilnih pravic	4
2.2	PREGLED EVROPSKE IN DOMAČE ZAKONODAJE V ZVEZI Z ...	5
2.3	REGISTER KMETIJSKIH GOSPODARSTEV	6
2.4	DEFINICIJA GERK-A	7
2.4.1	Pravila za določanje velikosti GERK-a	8
2.4.2	Postopek ugotavljanja površin na kraju samem	8
2.5	METODE MERJENJA POVRŠIN	11
2.5.1	Planimetriranje	11
2.5.2	GPS meritve	12
2.5.3	Postopek GPS merjenj	15
2.6	KONTROLA GOVEDI NA KRAJU SAMEM	16
2.6.1	Vrste zahtevkov za govedo in kontrola pogojev za izplačilo	16
2.6.2	Kontrola vodenja podatkov o govedu na gospodarstvu	17
2.6.3	Kontrola označevanja goveda	18
2.6.4	Kontrola potnega lista in listin	19

2.6.5	Drugi pregled na kraju samem za govedo	20
2.6.6	Kontrola krmnih površin kot pogoj obtežbe za izplačilo premij za živali	20
2.7	NAMEN KONTROLE IN POSLEDICA NEUSTREZNE KONTROLE	21
2.7.1	Osnova za izračun pomoči na živali	21
2.7.2	Osnova za izračun pomoči na površino	22
2.8	PRIMERJAVA KONTROLE NA KRAJU SAMEM Z AVSTRIJO	22
3	MATERIAL IN METODE DELA.....	26
3.1	postopek kontrole POVRŠIN	26
3.2	POSTOPEK KONTROLE ŽIVALI	27
3.3	ANALIZA PODATKOV OPRAVLJENIH KONTROL	28
4	REZULTATI IN RAZPRAVA.....	29
4.1	ANALIZA KONTROL POVRŠIN	29
4.1.1	Občina Cerknjo	29
4.1.2	Občina Železniki	30
4.1.3	Občina Žiri	30
4.1.4	Občina Škofja Loka	31
4.2	ANALIZA KONTROL ŽIVALI (GOVEDO)	32
4.2.1	Občina Cerknjo	32
4.2.2	Občina Škofja Loka	32
4.2.3	Občina Železniki	33
4.2.4	Občina Žiri	34
5	SKLEPI.....	35
6	POVZETEK.....	37
7	VIRI.....	39

ZAHVALA

PRILOGE

KAZALO PREGLEDNIC

str.

Preglednica 1. Upravičene površine za dodelitev plačilnih pravic (Priročnik ..., 2007a)	4
Preglednica 2. Razlike med kontrolo v Avstriji in Sloveniji za leto 2006 (Peric, 2006) ...	23
Preglednica 3. Primerjava kontrole med Avstrijo in Slovenijo za leto 2006 (Peric, 2006)	23
Preglednica 4. Odstopanje kontroliranih površin v občini Cerklje ob Gori	29
Preglednica 5. Odstopanje kontroliranih površin v občini Železniki	30
Preglednica 6. Odstopanje kontroliranih površin v občini Žiri	31
Preglednica 7. Odstopanje kontroliranih površin v občini Škofja Loka.....	31
Preglednica 8. Statistika kontroliranih živali v občini Cerklje ob Gori	32
Preglednica 9. Statistika kontroliranih živali v občini Škofja Loka	33
Preglednica 10. Statistika kontroliranih živali v občini Železniki.....	33
Preglednica 11. Statistika kontroliranih živali v občini Žiri.....	34

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1. Postopek kontrole površin (Priročnik ..., 2007a).....	10
Slika 2. Register govedi na gospodarstvu (Priročnik ..., 2007b).....	18
Slika 3. Ušesne znamke za govedo (Priročnik ..., 2007b).....	19
Slika 4. Potni list za govedo (Priročnik ..., 2007b).....	20

KAZALO PRILOG

Priloga A: Pregled na kraju samem na področju kmetijskega okoljskega programa (KOP)

Priloga B: Pregledi na kraju samem na področju Slovenskega kmetijsko-okoljskega programa (SKOP)

Priloga C: Šifrant in opis vrst dejanske rabe kmetijskih zemljišč

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

ARSKTRP - Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja

KMG - kmetijsko gospodarstvo

KMG MID - številka kmetijskega gospodarstva v registru kmetijskih gospodarstev

RKG - register kmetijskih gospodarstev

IAKS - integriran administrativni kontrolni sistem

RGG - register govedi na gospodarstvu

PL - planimetriranje

EGNOS - the European Geostationary Navigation Overlay Service

GPS - Global Positioning System (sistem globalnega določanja položaja).

PDOP - faktor ugodnosti geometrijske razporeditve

GERK - grafična enota rabe

GERK PID - številka GERK-a

1 UVOD

Kontrola neposrednih plačil se izvaja na kraju samem na podlagi subvencijske vloge, ki jo upravičenec odda do določenega roka. Kontrolor preverja skladnost stanja v naravi s prijavljenim in zahtevanim v vlogah in zahtevkih (Avbelj, 2007).

S kontrolami preverjamo upravičenost do izplačevanja denarja, kar moramo ves čas dokazovati tudi evropskim institucijam. Preverjanje na terenu je le ena od vrst kontrol, s katerimi ugotavljamo dejansko stanje in izpolnjevanje predpisanih pogojev (Avbelj, 2007).

Kmetijsko gospodarstvo je lahko predmet kontrole tudi večkrat, saj moramo izvesti predpisan delež kontrol na kraju samem za vse ukrepe (za neposredna plačila, za kmetijsko-okoljska plačila KOP in SKOP, za izravnalna plačila OMD...) in tudi zaradi različnih časovnih obdobj kontroliranja posameznih zahtevkov. Na dejansko število kontrol vpliva tudi delež ugotovljenih napak v preteklem obdobju. Kontrole moramo izvesti po oddaji zahtevkov, v različnih časovnih obdobjih, vendar pred izplačilom denarja. Kmetijska gospodarstva za kontrolo izbere Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) na osnovi predpisanih meril. Na rezultat izbora vplivajo osnovne lastnosti kmetije (kot na primer njena velikost in tip proizvodnje), nekaj kmetij pa je izbranih tudi naključno (Avbelj, 2007).

Evropski predpisi zahtevajo nenapovedano izvedbo kontrol (pri nenapovedani kontroli nosilec izve za kontrolo ob prihodu kontrolorja ali tik pred tem, ko kontrolor preveri prisotnost nosilca). Če namen kontrole ni ogrožen, se lahko kontrolor izjemoma najavi. V času izvajanja kontrole mora biti zagotovljena prisotnost nosilca ali njegovega pooblaščenca. Pri kontroli se skladno z vrsto kontrole preverja površino in lokacijo kmetijskih zemljišč, rabo kmetijskih zemljišč, kmetijske rastline, dokumentacijo, označenost živali, pravilnost vpisov v registre... Pogoj za pridobitev denarja je tudi ohranjanje čistega okolja ter varovanje zdravja ljudi, živali in rastlin (Avbelj, 2007).

Kontrolor je dolžan izvesti kontrolo pravilno in korektno. Ob prihodu na kmetijsko gospodarstvo se mora identificirati, nosilca seznaniti o namenu, vrsti in predvidenem času izvedbe kontrole, ugotoviti dejansko stanje in napisati zapisnik. V zapisnik navedemo imena prisotnih strank, vrsto kontrole, čas kontrole, vse ugotovitve kontrolorja, merilno tehniko, pripombe kontrolorja in stranke, podpis kontrolorja in stranke (Avbelj, 2007).

Nosilec je dolžan omogočiti kontrolo na svojem kmetijskem gospodarstvu in ima pravico in dolžnost aktivno sodelovati pri kontroli, kar pomeni, da predloži vse potrebne dokumente in poda vse potrebne informacije ter nudi pomoč pri izvedbi kontrole. Prav tako pa ima pravico biti seznanjen z vsemi ugotovitvami kontrole in na zapisnik takoj podati tudi svoje pripombe. Če nosilec zapisnika ne podpiše, kontrolor to v zapisnik navede, vendar pa se zapisnik vseeno upošteva v nadaljnjih postopkih. Nosilcu, ki ne omogoči izvedbe katerekoli kontrole, mora agencija vse zahteve za izplačila v celoti zavrniti (Avbelj, 2007).

Namen naloge je ugotoviti, kakšna so odstopanja oziroma kršitve kontroliranih površin in živali na primeru 4 Gorenjskih občin.

Pričakujem, da bodo odstopanja pri površinah večja kot pri živalih. Predvidevam, da bodo pri živalih prisotne samo manjše kršitve.

2 PREGLED OBJAV

2.1 UREDBA O IZVEDBI NEPOSREDNIH PLAČIL V KMETIJSTVU

2.1.1 Model izvedbe reforme

Slovenska različica izvedbe reform je vsebovala proizvodno vezana plačila (65% posebne premije, 50% premije in dodatna plačila za ovce in koze in 25% plačila za hmelj), regionalna plačila (njive, trajni travniki in druga upravičena zemljišča npr. hmeljišče, rastlinjak, vinograd, intenzivni sadovnjak...), zgodovinske dodatke (mleko, govejo meso in sladkor) in pa dodatno plačilo za poseben način reje in izboljšanje kakovosti v skladu z 69. členom 1782/03 (ekstenzivna reja ženskih živali) (Bizjak, 2007).

2.1.2 Vrste plačilnih pravic

Plačilna pravica je vrednost plačila na hektar upravičene površine, do katere je upravičeno kmetijsko gospodarstvo. Navadna plačilna pravica je pravica do plačila na hektar upravičene površine. Plačilna pravica z dovoljenjem je bila plačilna pravica, na katero je vezano dovoljenje za pridelavo sadja, zelenjave in krompirja. Plačilna pravica za praho je bila plačilna pravica, ki jo spremlja obvezno izvajanje prahe, ki pa ne velja več. Plačilna pravica brez upravičenih površin je plačilna pravica, določena na podlagi dodatka za sektor mleka ali sektor govedoreje (Bizjak, 2007).

Upravičenec do plačilnih pravic je kmetijsko gospodarstvo, za katerega je nosilec v letu 2007 vložil zahtevek za dodelitev plačilnih pravic in je obdeloval te površine oziroma opravljal kmetijsko dejavnost na teh površinah. Število in vrednost plačilnih pravic, ki jih je nosilec prejel v letu 2007, je bila osnova za uveljavljanje plačilnih pravic v tem letu in v vseh naslednjih letih. Od 2008 dalje se lahko plačilne pravice pridobijo le iz nacionalne rezerve ali s prenosom (Bizjak, 2007).

Preglednica 1: Upravičene površine za dodelitev plačilnih pravic (Priročnik ..., 2007a)

šifra	Ime kmetijskega zemljišča
1100	Njive in vrtovi (vključno z nasadi jagod)
1160	Hmeljišča
1230	Oljčnik
1300	Trajni travniki
1321	Barjanski travniki
1190	Rastlinjak
1180	Trajne rastline na njivah
1222	Ekstenzivni oziroma travniški sadovnjak
1221	Intenzivni sadovnjak
1212	Matičnjak
1800	Kmetijsko zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem

2.1.3 Dodelitev plačilnih pravic

Plačilne pravice so bile dodeljene na osnovi ugotovljenih GERK-ov iz zbirnih vlog za leto 2007. Za upravičene površine, ki niso bile prijavljene v zbirnih vlogah za leto 2007, so se pravice dodelile na osnovi podatkov iz evidenc dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč na stanje 10. junija 2007, zajetih iz digitalnih ortofoto posnetkov, posnetih do konca leta 2006 (Bizjak, 2007).

Površine, za katere je želel nosilec pridobiti plačilno pravico, je moral imeti vpisane v RKG-evidenci GERK-ov vsaj en dan pred dnevom vložitve zahtevka za dodelitev plačilnih pravic in so se morali ujemati s stanjem v naravi. Površina GERK-a je morala biti velika vsaj 0,1 ha, skupna površina GERK-ov kmetijskega gospodarstva mora biti najmanj 0,3 ha. GERK-i za trajne nasade so morali imeti podatke o trajnih nasadih urejene v ustreznih evidencah najkasneje en dan pred vložitvijo zahtevka za dodelitev plačilnih pravic (Bizjak, 2007).

2.2 PREGLED EVROPSKE IN DOMAČE ZAKONODAJE V ZVEZI Z NAVZKRIŽNO SKLADNOSTJO

Z reformo Skupne kmetijske politike je EU leta 2003 med drugim uvedla tudi sistem navzkrižne skladnosti kot enega glavnih poudarkov te reforme. Ta sistem morajo upoštevati vsi, ki želijo pridobiti sredstva iz prvega in drugega stebra Skupne kmetijske politike EU (Priročnik ..., 2007c).

Navzkrižna skladnost je skupek zahtev, ki na celotnem območju Evropske skupnosti v prakso prinaša novo zavedanje o nujnosti upoštevanja evropske in domače zakonodaje na kmetijskem področju. V slovenskem prostoru se čedalje bolj pogloblja zavest, da moramo upoštevati in ohranjati čisto okolje, v katerem živimo, ter varovati zdravje ljudi, živali in rastlin. To je namen evropske in domače zakonodaje, ki je podlaga za navzkrižno skladnost (Priročnik ..., 2007c).

Najpomembnejša zakonodaja EU na tem področju je naslednja:

- Uredba sveta (ES) št. 178/2003 z dne 29. september 2003 o skupnih pravilih za sheme neposrednih podpor v okviru skupne kmetijske politike in o uvedbi nekaterih shem podpor za kmete.
- Uredba komisije (ES) št. 796/2004 z dne 21. aprila 2004 o podrobnih pravilih za izvajanje navzkrižne skladnosti, modulacije in integriranega administrativnega in kontrolnega sistema, predvidenih z Uredbo Sveta (ES) št. 178/2003 o skupnih pravilih za sheme neposrednih podpor v okviru skupne kmetijske politike in o nekaterih shemah podpor za kmete (Priročnik ..., 2007c).

V slovenski prostor pa zahteve na tem področju ureja predvsem Uredba o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih s tremi vsebinskimi sklopi:

1. del: varovanje okolja in javnega zdravja (Ur. l. RS št. 21, z dne 4.3.2005)
2. del: varovanje zdravja ljudi, živali in rastlin (Ur. l. RS št. 114, z dne 19.12.2005)
3. del: dobrobit živali (Ur. l. RS št. 76, z dne 20.7.2006) (Ur.l RS št. 34, 2007)

2.3 REGISTER KMETIJSKIH GOSPODARSTEV

Kmetijsko gospodarstvo je organizacijsko in poslovno zaokrožena gospodarska celota z eno ali več proizvodnimi enotami, ki opravlja kmetijsko ali gozdarsko dejavnost in ima enotno vodstvo, sedež, ime oz. firmo. Vrste kmetijskih gospodarstev so kmetijsko gospodarstvo, kmetijsko gospodarstvo-skupni pašnik in kmetijsko gospodarstvo-planina (v skupni rabi, v individualni rabi) (Rozman, 2007).

Zavezanci za vpis v register kmetijskega gospodarstva so kmetijska gospodarstva, vpisana v obvezno zbirko podatkov ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano po predpisih ministrstva, kmetijska gospodarstva, ki so za opravljanje kmetijske dejavnosti vpisana v uradne evidence oz. registre po drugih predpisih, kmetijska gospodarstva, ki uveljavljajo finančne podpore po zakonu o kmetijstvu ali druge ukrepe kmetijske politike, kmetijska gospodarstva, ki imajo v uporabi vsaj 1ha kmetijskih zemljišč (Rozman, 2007).

V registru kmetijskih gospodarstev se vodijo podatki:

- identifikacijska številka kmetijskega gospodarstva (KMG-MID), to je devetmestna številka, ki se vedno začne s števki 100 (npr. 100235448). Je neponovljiva in njena uporaba je obvezna v vseh zbirkah podatkov,
- domače ime kmetije, če ga ima,
- sedež oziroma naslov, lokacija, na kateri se nahaja pretežni del kmetijskih zemljišč oziroma rejnih živali, ki pa ni nujno enak naslovu nosilca,
- nosilec in njegov namestnik (en nosilec pomeni eno kmetijsko gospodarstvo (izjeme so kmetijsko gospodarstvo-planine, kmetijsko gospodarstvo- skupni pašniki), ki je odgovoren za pravilno prijavo podatkov v register kmetijskih gospodarstev, pooblaščen oziroma upravičen je za vlaganje zahtevkov), lahko je fizična oseba, samostojni podjetnik, d.o.o., agrarna ali pašna skupnost, društvo...,
- ostali člani kmetije,
- evidenca zemljišč po grafičnih enotah rabe (GERK-ih) (Rozman, 2007).

2.4 DEFINICIJA GERK-A

GERK je Grafična Enota Rabe zemljišča Kmetijskega gospodarstva (Priročnik ..., 2007a).

To je strnjena površina kmetijskega ali gozdnega zemljišča z isto vrsto dejanske rabe v uporabi enega kmetijskega gospodarstva. Vrste dejanske rabe so opredeljene v predpisu, ki ureja evidenco dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč (Priročnik ..., 2007a).

V površino GERK-a se lahko vštejejo vetrozaščitni pasovi, žive meje, omejki, mejice, jarki, kamnite ograje, suhozidi, razna sušila (kozolci, ostrvi...) in poljske poti, če so sestavni del tradicionalne kulturne krajine in dobre kmetijske prakse in če njihova širina ne presega dveh metrov. Za vinograde, intenzivne in ekstenzivne oz. travniške sadovnjake, hmeljišča in oljčnike se pri določitvi GERK-a upošteva določba iz predpisov, ki urejajo evidence pridelovalcev kmetijskih pridelkov in živil ter register pridelovalcev grozdja in vina (Priročnik ..., 2007a).

Podatki o GERK-ih zajemajo:

- identifikacijsko oznako (GERK-PID)
- domače ime (npr: Pod bregom)
- vrsta dejanske rabe (npr: 1300-trajno travinje)
- površina in pozicija (npr: 0,41 ha)
- pripadnost kmetijskega gospodarstva (npr: 100235448)
- državo (npr: 8- Slovenija)
- podatki o trajnih nasadih (Priročnik ..., 2007a).

Vpis GERK-a v evidenco izvede upravna enota na predlog nosilca (ta na letalskem posnetku pokaže meje GERK-a). Če predlog nosilca za vris GERK-a odstopa od letalskega posnetka, upravna enota nosilca na to opozori in če nosilec vztraja pri svojem predlogu, obvezno zapiše njegovo izjavo, nosilec pa s podpisom potrdi pravilnost vrisanih GERK-ov (Priročnik ..., 2007a).

2.4.1 Pravila za določanje velikosti GERK-a

Iz GERK-a obvezno izključimo površino druge dejanske rabe (drugačno kmetijsko in nekmetijsko rabo), večje od 25 m² (Priročnik ..., 2007a).

Izjeme so pašniki v visokogorju, trajne rastline (sadne rastline, vinska trta, ipd.), ki so posejane v eni vrsti znotraj druge vrste dejanske rabe (ni treba posebej izločati), njivske rabe v medvrstnem prostoru trajnega nasada ne izločamo, če širina tega medvrstnega prostora ne presega širine povprečne medvrstne razdalje in pa določeni linijski objekti, obračališča (širina obračališča ne sme presegati pri njivskih površinah 6 m, pri hmeljiščih 8 m in pri ostalih trajnih nasadih 6 m oz. največ 10 m, če so zasejani v terasah), poti (širina poti na robu trajnega nasada ne sme presegati povprečne medvrstne razdalje znotraj nasada) in brežine (znotraj GERK-a se vključijo v GERK). Brežini na robu GERK-a (zgornja in spodnja) se lahko vključita v GERK, vendar največ do širine dveh metrov, pri trajnih nasadih pa največ do ene medvrstne razdalje od zadnje vrste nasada (Priročnik ..., 2007a).

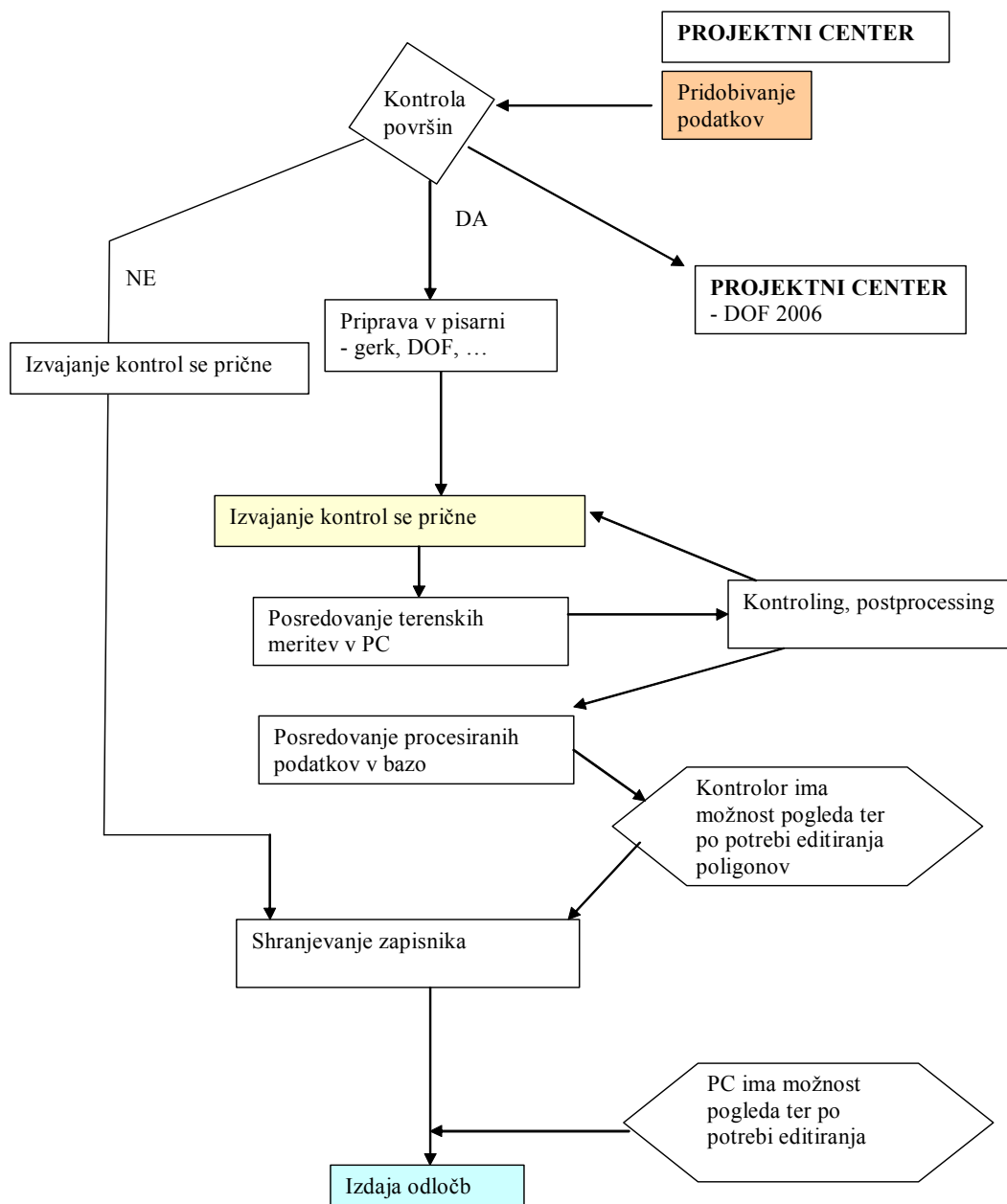
Prekrivanje GERK-ov nastopi, kadar dva nosilca želita vpisati GERK na istem zemljišču ter oba izkažeta pravico do uporabe in se ne sporazumeta o uporabi zemljišča (najpogosteje v primeru solastnine oz. dedovanja). Za prekrivajoče GERK-e ni mogoče vlagati zahtevkov (Priročnik ..., 2007a).

2.4.2 Postopek ugotavljanja površin na kraju samem

Kontrole na kraju samem za površine zajemajo ugotavljanje velikosti površin v kmetijski rabi in ugotavljanje rabe na površinah. Kontrolor lahko opravlja le nadzor tistih delov površin, za katere je vložen zahtevek (obrazci D, E in H) in je možna njihova identifikacija le na osnovi GERK- PID-ov tega kmetijskega gospodarstva ter s pomočjo grafičnih razlag, ki jih hrani upravičenec (Priročnik ..., 2007a).

Kompenzacija manjkajočih površin z neprijavljenimi površinami ni mogoča, prav tako ni dovoljeno, da upravičenec prijavi v zahtevku en GERK, v naravi pa pokaže kontrolorju drugega, z obrazložitvijo, da je dejanska poljščina zasejana na tej površini iz različnih razlogov (primer: kmetje zamenjajo parcele in o tem nimajo dokumentacije, ampak velja le ustni dogovor). V skladu z Uredbo 796/2004 (člen 29) je potrebno v preglede na kraju samem zajeti vse površine, za katere se uveljavlja zahtevk. GERK-i, ki jih je potrebno pregledati in izmeriti na posameznem kmetijskem gospodarstvu, so v naprej izbrani in natisnjeni v obrazcu za pisanje zapisnika. Potrebno je izmeriti vse prijavljene poljine na GERK-u, ki je izbran za pregled (Priročnik ..., 2007a).

Postopek kontrole površin je vsebinsko prikazan na sliki 1.

Slika 1: Postopek kontrole površin (Priročnik ..., 2007a)

2.5 METODE MERJENJA POVRŠIN

Za potrebe kontrole podatkov o površinah, ki se uporabljajo za izplačilo subvencij, je potrebno uporabljati ustrezno metodo merjenja. Ustrezna metoda merjenja je merjenje, s katerim dobimo podatek o površini z dovolj veliko zanesljivostjo. V naravi je najbolj zanesljiva uporaba GPS merilnih instrumentov, merskih trakov, merilnih koles, laserskih razdaljemerov in podobno. V pisarni pa lahko uporabimo digitalni ortofoto, kjer z ustreznimi orodji izrišemo in izmerimo površino s postopkom planimetriranja (Priročnik ..., 2007a).

Izmerjena površina, ki se upošteva, mora biti površina horizontalne projekcije. Kadar v naravi uporabljamo merilna orodja, ki ne vrnejo projekcijske površine oz. horizontalne razdalje v primeru nagibov, moramo le-te ustrezno preračunati in jih prenesti v aplikacijo s planimetriranjem. Planimetrirane površine morajo ne glede na starost DOF-a vedno izražati stanje v naravi. V letu 2007 sem za planimetriranje uporabljala leto dni star DOF (DOF 2006) (Priročnik ..., 2007a).

2.5.1 Planimetriranje

Planimetriranje pomeni določitev oblike, pozicije in velikosti površine na ortofoto podlagi v digitalni obliki z uporabo GIS orodij. Planimetriranje se lahko uporablja v primerih, kjer GERK ne vsebuje več kot eno poljino s trajno rabo in sorazmerno počasi spreminjajočo naravno mejo (travniki, trajni nasadi). Izjemoma se lahko planimetrirajo površine, kjer je delovanje GPS onemogočeno. Merilna metoda se uporabi predvsem za kontrolo večjih površin, zapletenih oblik oz. če je zaradi lastnosti terena uporaba GPS nemogoča (npr: gorski pašniki) (Priročnik ..., 2007a).

Planimetrira se lahko tudi travinje, kjer so znotraj GERK-a prijavljene poljine z ukrepi košnja strmih travnikov (S35 in S50), če so meritve razvidne iz skic, ki jih mora prisotna stranka dati na vpogled. V primeru dvoma o ustreznosti izračuna, razvidnega iz skic, ali če stranka tega ne predloži, se površine izmerijo z GPS-om, nagibi pa s padometrom (Priročnik ..., 2007a).

Kadar se uporablja merilna metoda planimetriranja, si na terenu pomagamo z merilnimi pripomočki kot so merski trak, laserski razdaljemer, merilno kolo in podobno, da se izmerijo kontrolne razdalje-širine oz. dolžine parcel. Še posebej je to pomembno, kadar na ortofotu ni jasno vidnih mej (Priročnik ..., 2007a).

Kot dodatno pomoč lahko uporabimo GPS, s katerim izmerimo posamezne meje poligona, če so ustrezni pogoji za uporabo le-tega. Pomembno je, da so ugotovitve s terena prenesene v grafično obliko in da izražajo stanje v naravi, ne glede na to, da je stanje na ortofotu drugačno. Pomagamo si s trajnimi elementi, ki jih najdemo na ortofoto posnetku, kot so drevesa, ograde, zgradbe, ceste, vodotoki in podobno. Na terenu uporabljamo natisnjene grafične podlage z ortofoto posnetki in vektorskimi podatki GERK-ov in poljin, kamor zarisujemo ugotovitve. Grafična priloga je sestavni del zapisnika, ki se arhivira. Dovoljene so luknje v poligonu, prekrivanje pri kontrolnih meritvah niso dovoljene. Merilo pri planimetriranju se prilagaja natančnosti ortofota, priporočeno merilo je 1:1000 (Priročnik ..., 2007a).

2.5.2 GPS meritve

Osnovne značilnosti GPS izmer so naslednje:

- odlično poznavanje GPS instrumentov in pogojev uporabe je predpogoj za kvalitetno meritev;
- uporaba različnih instrumentov ;
- podpora shape formata;
- nastavitve instrumentov povsod enake ;
- ustrezni pogoji za izvedbo GPS meritev (ustrezno število satelitev, ustrezna vidljivost satelitev, ustrezen PDOP ...);
- kontinuirano merjenje, kjer so pogoji za opravljanje meritev odlični;
- točkovno merjenje, kjer so pogoji za opravljanje meritev slabši;
- kombinacija s planimetriranjem (kjer so na nekem mestu zelo slabi pogoji in se meritev tam ne da opraviti, se z GPS-om izmeri le del površine in se te meritve uporabi kot podlaga za planimetriranje) (Priročnik ..., 2007a).

Uporabljajo se lahko različni GPS instrumenti, vendar moramo biti pri tem pazljivi, da zagotavljajo zaželeno natančnost oz. da z njimi dosegamo zadovoljive meritve ali na klasičen način brez popravkov ali z uporabo EGNOS popravkov ali z uporabo postprocesiranih meritev. Najbolj ustrezni so instrumenti, ki zagotavljajo natančnost pozicije pod 1 meter. GPS instrumenti omogočajo uporabo grafičnih podlag (Priročnik ..., 2007a).

Uporabljajo se grafične podlage GERK-ov ali poljin kot pripomoček pri lociranju meritve in za ugotovitev morebitnih odstopanj ter pozicijske natančnosti. Prav tako lahko z vizualnim primerjanjem prijavljene in izmerjene površine ocenimo kvaliteto meritve in jo po potrebi lahko takoj ponovimo (Priročnik ..., 2007a).

Pri merjenju z GPS napravo lahko naletimo na ovire, oz. razne omejitve, kot so nezadostno število satelitov oz. previsok PDOP, kar onemogoča dovolj natančno meritev. Te težave pa nastanejo predvsem takrat, ko GPS naprava ni v vidnem polju satelita, kar pomeni, da so lahko ovira razne stavbe, drevesa, strmi nakloni, kakor tudi kontrolor sam. Tem oviram se mora kontrolor v naravi, če se to da, čim bolj izogibati. Točkovna meritev je v nekaterih primerih dober način izogibanja oviram, kar pomeni, da točko izmerimo tam, kjer je to mogoče, s tem da upoštevamo, da se med dvema zaporednima točkama izriše ravna premica. Pogosta napaka kontrolorjev je nepravilna drža instrumenta, s čimer onemogoča odprt prostor za vidno polje antene. GPS antene so lahko integrirane v sam instrument ali pa se uporabljajo zunanje antene. V primeru izogibanja oviram so zunanje antene mnogo boljše in se zato pogosteje uporabljajo (Priročnik ..., 2007a).

Z ustreznimi nastavitvami instrumentov se izognemo slabim rezultatom:

- kot glavni kazalec kakovosti meritve se uporablja PDOP vrednost, ki naj ne preseže vrednosti 5. Manjša ko je ta vrednost, bolj natančna bo meritev, instrumenti imajo možnost nastavitve maksimalne vrednosti PDOP;
- minimalno število satelitov za dobre meritve je 5. Več ko je satelitev na voljo, boljša bo meritev. Instrumenti imajo možnost nastavitve minimalnega števila satelitov (Priročnik ..., 2007a);

- maska je kot med obzorjem in višino satelita, minimalna nastavljena vrednost je 10 stopinj, s čimer se izognemo uporabi preveč oddaljenih satelitov in posledično popačenega signala (Priročnik ..., 2007a).

Kontrolor ves čas izvajanja meritve spremlja stanje satelitov in PDOP, ter v primeru prekoračitve dovoljenih vrednosti meritev ponovi čez nekaj časa, če je na voljo boljši signal, sicer preide na metodo planimetriranja. V opombe pri vsaki meritvi zapiše maksimalno stanje PDOP in minimalno število satelitov, ki so bili med meritvijo na voljo. Vsi instrumenti, ki omogočajo postprocesiranje, naj imajo to možnost vključeno. V primeru slabe meritve lahko kasneje v pisarni to meritev popravimo s postprocesiranjem. Predvsem se postprocesiranje uporablja za izboljšanje pozicijske natančnosti meritev. Kadar je posledica meritev površinsko ali lokacijsko odstopanje od prijavljene površine, je pozicijska natančnost še posebej pomembna (Priročnik ..., 2007a).

Za postprocesiranje je potreben ustrezen program in korekcijski podatek iz stacionarne referenčne GPS postaje. Različni tipi instrumentov potrebujejo različna orodja za izvedbo postprocesiranja. Podatke iz referenčne GPS postaje se pridobi preko interneta, za kar potrebujemo natančen podatek o času opravljanja meritve (Priročnik ..., 2007a).

Kadar je na voljo korekcijski signal EGNOS, ga zaradi izboljšane pozicijske natančnosti uporabljamo. Instrumenti, ki omogočajo uporabo EGNOS popravkov s časovnim zamikom, naj imajo to možnost vključeno (maksimalno 4 minute pri instrumentih Trimble), da ne bi prihajalo med samo meritvijo do preskoka med EGNOS in NO EGNOS, kar bi lahko povzročilo napake na sami meritvi. Z instrumenti, ki te možnosti nimajo, je potrebno biti posebej pazljiv, da ne prihaja do takšnih preskokov. V nasprotnem primeru je potrebno EGNOS onemogočiti im meriti na klasičen način oz. s postprocesiranjem (Priročnik ..., 2007a).

Kadar kontrolor z GPS napravo ne uspe dobiti EGNOS korekcijskega satelita in meritev preveč odstopa od dejanske pozicije v naravi (kar gre lahko v škodo stranke, saj pomeni finančno sankcijo), je potrebno posebej pozorno kontrolirati pogoje meritve, da se odločimo za uporabo druge metode merjenja ali postprocesiranja, s čimer dobimo natančno pozicijo GERK-a (Priročnik ..., 2007a).

2.5.3 Postopek GPS merjenj

Instrumenti morajo biti ustrezno pripravljene za merjenje, kar pomeni, da imajo ustrezno nastavljene parametre, naložene potrebne grafične podlage in polne baterije. Po prvem priklopu aparata na vsakem kmetijskem gospodarstvu aparat najprej pustimo nekaj minut, da najde ustrezne satelite, še posebej EGNOS signal (Priročnik ..., 2007a).

2.6 KONTROLA GOVEDI NA KRAJU SAMEM

Kontrola na kraju samem za govedo vsebujejo zlasti preverjanje:

- da je vse govedo, ki je prisotno na kmetijskem gospodarstvu, označeno z ušesnimi znamkami, ima potne liste ter je vpisano v register govedi na gospodarstvu in centralni register govedi;
- da podatki v centralnem registru govedi ustrezajo podatkom v registru govedi na gospodarstvu in dejanskemu stanju;
- pravilnost vpisov v register govedi na gospodarstvu in centralni register na osnovi spremljajočih dokumentov, kot so potni listi, računi za nakup in prodajo, kopije dokumentov o označitvi kontrolne organizacije;
- da vse živali, za katere je bil vložen Zahtevek za dodatno plačilo za ekstenzivno rejo ženskih živali, izpolnjujejo pogoje za premijo, za katero je bil vložen zahtevek (Priročnik ..., 2007b).

Kontrolor na gospodarstvu prešteje živali in ugotovljene vrednosti vpiše v zapisnik. Hkrati ob šteje tudi pregleda, ali so živali označene in registrirane ter vpisane v register govedi na kmetijskem gospodarstvu (Priročnik ..., 2007b).

2.6.1 Vrste zahtevkov za govedo in kontrola pogojev za izplačilo

Vrste zahtevkov za govedo, ki so predmet pregledov na kraju samem v okviru zbirne vloge:

- dodatno plačilo za poseben način reje in izboljšanje kakovosti za ekstenzivno rejo ženskih govedi (ERŽ) - od 2007 naprej;
- posebna premija za bike in vole (PP) za obdobje zadnjih 12 mesecev od datuma kontrole;
- klavna premija (KP) in dodatno plačilo za vse živali v tekočem letu za obdobje zadnjih 12 mesecev od datuma kontrole - do vključno leta 2006 (Priročnik ..., 2007b).

Za namen opravljanja kontrole na kraju samem mora kontrolna aplikacija kontrolorju ponuditi podatke o uveljavljanju ERŽ v tekočem letu ter PP, KP in dodatno plačilo za obdobje zadnjih 12 mesecev od datuma kontrole (Priročnik ..., 2007b).

Pri kontroli govedi na kraju samem so pomembne živali, za katere se vlaga zahtevke za premije. Pri teh živalih ugotavljamo, ali so:

- označene v skladu s pravilnikom o identifikaciji in registraciji goved (novorojeno tele do starosti 20 dni);
- vpisane v register govedi na gospodarstvu (RGG);
- registrirane v centralnem registru govedi (CRG);
- imajo potni list;
- so primernih pasem;
- so ustreznega spola;
- so ustrezne kategorije in starosti (Priročnik ..., 2007b).

2.6.2 Kontrola vodenja podatkov o govedu na gospodarstvu

Vsak imetnik govedi mora v skladu s 14. členom odredbe za govedo voditi register govedi na gospodarstvu. Če se na gospodarstvu, ki ima en KMG MID, redi govedo v dveh ali več hlevih, se imetnik govedi lahko odloči, da bo govedo v vsakem hlevu obravnaval kot posamezno čredo (označijo se z A, B, C...), kar pomeni, da mora za vsako čredo voditi svoj register govedi, ali pa, da bo govedo iz vseh hlevov obravnaval kot eno čredo in vodil en register govedi (Priročnik ..., 2007b).

Kontrolor mora biti pozoren na to, da kmet beleži tudi premike živali. Premik živali na drugo lokacijo je vsak premik živali z gospodarstva. Izjema je dnevna paša na bližnjih pašnikih ali večdnevna paša živali istega imetnika, kjer živali ne pridejo v stik z živalmi drugega imetnika (Priročnik ..., 2007b).

Primeri premikov so: prodaja živali z ene kmetije na drugo, odhod živali s kmetije na sejmišče, s sejmišča na kmetijo, s kmetije v klavnico ali s kmetije k posredniku, odhod živali na skupni pašnik, itd (Priročnik ..., 2007b).

Vrste premikov živali so prihod, odhod in začasni premik. K prihodom se šteje nakup, sprejem živali v rejo ali rojstvo, k odhodom živali se šteje prodaja za nadaljnjo rejo, prodaja za zakol, pogin, oddaja v rejo, kraja, izguba, k začasnim premikom živali pa se šteje odhod na skupni pašnik, odhod na planinski pašnik, odhod na razstavo ali sejmišče (Priročnik ..., 2007b).

Slika 2: Register govedu na gospodarstvu (Priročnik ..., 2007b)

2.6.3 Kontrola označevanja goveda

V skladu s 23. členom Zakona o kmetijstvu morajo biti domače živali označene in registrirane v predpisanih rokih, kar je tudi pogoj za pridobitev neposrednih plačil za živali (Zakon ..., 2006).

Označevanje živali se izvaja v skladu s 6. členom odredbe za govedo. Če je žival ušesno znamko izgubila, mora imetnik živali to v 7 dneh sporočiti pristojnim organom (veterinarski organizaciji ali kmetijskemu zavodu) in zahtevati nadomestno znamko. Kontrolor smatra, da je žival nepopolno označena, če ima nameščeno ušesno številko samo v enem ušesu, razen živali, rojene in označene pred 31. decembrom 2000, ki so lahko označeno z eno samo ušesno znamko, in sicer zeleno ušesno znamko v skladu s predpisom, ki ureja označevanje domačih živali v prometu, medeninasto ušesno znamko ali rumeno ušesno znamko selekcijske službe v skladu s predpisom, ki je urejal vodenje rodovništva, ugotavljanje proizvodnosti živali, ocenjevanje plemenske vrednosti in priznavanje plemenjakov (Priročnik ..., 2007b).

Slika 3: Ušesne znamke za govedo (Priročnik ..., 2007b)

2.6.4 Kontrola potnega lista in listin

Skladno z 10. členom uredbe za govedo vsako govedo ob premikih spremlja potni list. To ne velja za dnevno pašo na bližnjih pašnikih in večdnevno pašo živali. Teleta do 4 tednov starosti se lahko premikajo z začasnim potnim listom (Zakon ..., 2006).

Navedbe v potnih listih je treba preveriti na osnovi dokumentacije (dokazila o prodaji ali o nakupu živali) in dejanskega stanja živali. Podatki iz potnega lista se prav tako primerjajo s podatki iz registra goved, ki se vodi na kmetijskem gospodarstvu (datum prihoda živali na gospodarstvo, datum odhoda z gospodarstva, prejšnji imetnik živali). Kot potni list se smatra tudi samo gornji del potnega lista, kjer je razvidna žival, in dokazilo o naročanju novega potnega lista (Priročnik ..., 2007b).

Kontrolor preveri dokument o zakolu živali v klavnici (lahko kopija dokumenta kontrolne organizacije), iz katerega so razvidni firma, sedež, registrska številka klavnice, identifikacijska številka živali, živa masa živali, spol, kategorija živali in datum zakola (Priročnik ..., 2007b).

Slika 4: Potni list za govedo (Priročnik ..., 2007b)

2.6.5 Drugi pregled na kraju samem za govedo

V primeru, da so pri prvem pregledu ugotovljene napake glede označenosti govedu, vpisov v RGG in potnih listov, se izvede ponovna kontrola na kraju samem. Stran za 2. pregled se odpira le ob ugotovljeni sankciji za neoznačeno govedo (»Označena indikator NE«, »Ni v RGG« in »Nima PL«). Kontrolira se le živali, na katerih so bile odkrite napake ob 1. pregledu, zato se v tabelo za 2. pregled avtomatsko prenesejo ID goveda iz 1. pregleda, pri katerem je bila ugotovljena zgoraj opisana sankcija (Priročnik ..., 2007b).

Pri drugem pregledu na gospodarstvu se ne prikazujejo preglednice za navzkrižno skladnost (pri drugem pregledu se pregledujejo zgolj živali s kršitvami, najdenimi ob prvem pregledu) (Priročnik ..., 2007b).

2.6.6 Kontrola krmnih površin kot pogoj obtežbe za izplačilo premij za živali

Upravičenec, ki vloži zahtevek za izplačilo premije za ERŽ, mora med drugim izpolnjevati tudi naslednje predpisane zahteve:

- Kmetijsko gospodarstvo mora v letu vlaganja zahtevka od krmnih površin, ki se uporabijo za izračun obremenitve, imeti najmanj 50 % površin GERK-ov z rabo 1300 – trajni travnik, 1321 – barjanski travnik in 1222 – ekstenzivni sadovnjak (Priročnik ..., 2007b).

- Obremenitev krmnih površin na kmetijskem gospodarstvu je lahko največ 1,8 GVŽ na hektar krmne površine (Priročnik ..., 2007b).

Kot krmne površine štejejo: krmna repa, krmna pesa, krmna ogrščica, krmna repica, krmni ohrovt, strniščna repa, grašica, bela gorjušica, krmni sirek, druge rastline za krmo na njivi, detelje, lucerna, navadna nokota, trave na njivi (razen za seme), travno deteljne mešanice, deteljno travne mešanice, grahor, strniščna repa, volčji bob, trajni travnik, barjanski travnik, ekstenzivni sadovnjak. Kot krmne površine za namen tega ukrepa štejejo tudi površine v skupni rabi (planina, skupni pašnik). Ne štejejo pa poslopja, gozdovi, ribniki, poti, površine pod praho in trajni nasadi (hmelj, vinograd, sadovnjak), razen ekstenzivni sadovnjaki (Priročnik ..., 2007b).

Krmne površine, na katerih je gostota dreves nad 50 dreves/ha, niso upravičene do podpor v primeru, da so na krmnih površinah vrste dreves, ki se uporabljajo izključno za pridelavo lesa. Izjema so ekstenzivni oziroma travniški sadovnjaki (obvezna je dvonamenska raba – košnja ali paša in pridelava sadja, gostota sajenja je več kot 50 in največ 200 dreves/ha, visokodebelna drevesa) (Priročnik ..., 2007b).

2.7 NAMEN KONTROLE IN POSLEDICA NEUSTREZNE KONTROLE

Namen kontrole je zagotovitev pravilne porabe sredstev, namenjenih za ukrepe kmetijske politike. Posledice neustrezne kontrole so neustrezna izplačila in finančne sankcije, ki jih Komisija Evropske skupnosti naloži državi (Avbelj, 2007).

2.7.1 Osnova za izračun pomoči na živali

Premija se odobri za označene in registrirane živali, ki izpolnjujejo pogoje za posamezne ukrepe. V primeru, da so na kmetijskem gospodarstvu tudi neoznačene živali, to vpliva na odbitke tako neposrednih kot izravnalnih plačil kmetijskega gospodarstva. Kazen se obračuna v odstotku od polne vrednosti plačil (Avbelj, 2007).

2.7.2 Osnova za izračun pomoči na površino

Če je ugotovljena površina manjša od zahtevane (do 3% in ne več kot 2ha), se odobri ugotovljena površina (Avbelj, 2007).

Če je za skupino kmetijskih rastlin razlika med prijavljeno in ugotovljeno površino:

- nad 3 in do 20% ugotovljene površine ali več kot 2ha, se odobri ugotovljena površina, zmanjšana za dvakratnik razlike.
- nad 20% ugotovljene površine, se pomoč ne odobri (Avbelj, 2007).

Če vsa prijavljena površina presega skupno ugotovljeno površino za več kot 30%, se pomoč ne odobri; če pa je ta razlika več kot 50%, se pomoč ne odobri, poleg tega pa se znesek, ki je enak višini razlike med prijavljeno in ugotovljeno površino, odšteje v naslednjih treh koledarskih letih od katerihkoli plačil (Avbelj, 2007).

2.8 PRIMERJAVA KONTROLE NA KRAJU SAMEM Z AVSTRIJO

AMA (Agrar Markt Austria) je neodvisna kontrolna organizacija v Avstriji (ni organ v sestavi ministrstva) in deluje na principu zasebnega podjetja ter ima svoje zakone. Na osnovi podatkov iz preglednice 2 je mogoče razbrati bistvene razlike med kontrolo v Avstriji in Sloveniji (Peric, 2006).

Preglednica 2: Razlike med kontrolo v Avstriji in Sloveniji za leto 2006 (Peric, 2006)

	Avstrija	Slovenija
Kmetijske površine	3.258.708 ha	424.530 ha
Njive	1.375.822 ha 42%	160.827 ha 38%
Travniki in pašniki	900.980 ha 38%	243.808 ha 57%
Št. upravičencev	150.000	63.000
Povp. velikost kmetije	18,4 ha	6,3 ha
Kmetije nad 100 ha	7.400	30
Kmetije v alpah	74.000	?
Št. redno zaposlenih	513*	260**
Št. redno zaposlenih v kontroli	135 (26 %)	8 (3 %)
Št. začasno zaposlenih (celo leto)	122 (z licenco)	?

*Št. zaposlenih na AMA (Agrar Markt Austria)

** Št. zaposlenih na ARSKTRP (Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja)

V preglednici 2 lahko vidimo razlike med Avstrijo in Slovenijo. Kmetijskih površin je v Avstriji bistveno več, saj je tudi država večja, vendar pa nam pade v oči podatek o travnikih in pašnikih, ki jih ima Avstrija kar precej manj, pri njivah pa ni večjih razlik. Razlike pa so tudi pri zaposlitvah v kontroli, saj smo imeli v Sloveniji leta 2006 redno zaposlenih samo 8 ljudi, kar je v primerjavi z Avstrijo zelo malo.

Preglednica 3: Primerjava kontrole med Avstrijo in Slovenijo za leto 2006 (Peric, 2006)

	Avstrija	Slovenija
Število redno zaposlenih *	135	8
Število prispelih vlog/zaposlenega	1111	7875
% pregledanih vlog (površine)	5 %	7,5 % **
Število pregledanih vlog/zaposlenega	56	591
Razmerje pregledanih vlog/zaposlenega	1	10,5

* redno zaposleni izobražujejo kontrolorje za kontrole na kraju samem, sprejemajo naloge za kontrole, pripravljajo itinerarje, pregledujejo in potrjujejo prispеле zapisnike, opravljajo nadzor nad delom kontrolorjev na terenu (superkontrole), pripravljajo analize opravljenega dela, poročila in strokovne obrazložitve, itd.

** povečan na 7,5 % zaradi nezadovoljivega kontrolnega sistema

V Avstriji izobraževanje novih kadrov poteka 3-4 dni teoretično in 2-3 tedne praktično. Na koncu izobraževanja sledi test. Praktični del izobraževanja poteka v izbranih "šolskih" kontrolah na kraju samem, ki jih vodi in nadzoruje učitelj oz. trener. Kasneje pa izvajanje kontrole na kraju samem oceni komisija (Peric, 2006).

Licenca se kontrolorju podeli, ko dobi pozitivno oceno komisije za kontrolo na kraju samem, ko opravi pet kontrol na kraju samem in ko pozitivno opravi zaključni test. Licenca se podaljšuje vsako leto s testom po spomladanskem izobraževanju. Postopek velja za kontrolorje (Peric, 2006).

Letno osveževanje posebnih znanj za kontrolorje z izkušnjami zajema več področij (Peric, 2006):

- Trening s specialisti
 - profesionalne izkušnje
 - tehnična znanja (GPS....)
- IT trening
 - po skupinah (Windows, internet....)
- Osebnostni treningi
 - menedžment v konfliktnih situacijah
 - retorika ... (Peric, 2006).

Kontrolor mora za kontrolo na kraju samem poznati podatke o upravičencu, vzrok za izbor v kontrolo, ugotovitve kontrol iz prejšnjih let in podrobnosti iz vloge, kot so podatki o prijavljenih površinah, izpisi iz baze govedi, register kmetijskih gospodarstev v gorskem svetu ... (Peric, 2006).

Oprema kontrolorja zajema:

- Notebook (prenosni računalnik) s tiskalnikom
- Laserski merilni inštrument (notranji/zunanji)
- Odometer (merilno kolo)
- GPS (ročni GPS in GPS)
- Digitalni fotoaparati (Peric, 2006).
- Merilec naklona
- Mobilni telefon (Peric, 2006).

Dolžnosti kontrolorja so, da kontrolira izključno prijavljena dejstva, upravičencu razloži zapise, postopke in ugotovitve. Nikoli ne sme podajati informacij o posledicah kontrole, nikdar ne sme svetovati in predvsem nikoli ne sme česar koli namerno spregledati (Peric, 2006).

V letu 2003 je imela kontrolna služba 200 ponovljenih kontrol, 500 spremljanj kontrolorjev in 140 kontrolorjev, pregledanih na kvaliteto opravljenega dela. Oddelek notranje revizije pa je imel v letu 2003 84 spremljanj kontrolorjev in 62 ponovljenih kontrol površine (Peric, 2006).

3 MATERIAL IN METODE DELA

3.1 POSTOPEK KONTROLE POVRŠIN

V analizo je bilo vključenih 93 kontrol, ki sem jih osebno opravila v izbranih občinah Gorenjske (Žiri, Železniki, Škofja Loka in Cerknjo).

Iz Agencije za kmetijske trge (v nadaljevanju ARSKTRP) sem tedensko prejemale sezname kmetijskih gospodarstev (v nadaljevanju KMG), ki so bila izbrana na podlagi analize tveganja ali po naključnem izboru.

Sezname sem iz strežnika prenesla v svojo aplikacijo na prenosnem računalniku. Pred vsakim odhodom na teren sem na GPS prenesla grafične podlage posameznega KMG-ja, prav tako sem podatke vsakega KMG pred dejansko kontrolo pregledala, izpisala GERK-e, ki so bili izbrani za kontrolo in jih označila na pregledno karto kmetijskega gospodarstva (v nadaljevanju skici), ki nam je pri kontroli na terenu pomagala za lažjo orientacijo.

Potrebno je bilo pregledati zahteve za posamezen GERK (S35, S50, TSA....), kolikšna je razdalja med GERK-i in kakšne so možnosti, da opravi meritve z GPS-om. Pred odhodom na GERK sem v GPS vnesla vse potrebne attribute in preverila, če so nastavljeni pravilni parametri ter počakala na zadostno število satelitov (minimalno štiri sateliti).

Ponovno sem se na skici osredotočila na kontrolirani GERK in označila kritične dele GERK-a, na primer zaraščanje, nekmetijska raba ... Sledilo je merjenje z GPS-om, nosilec kmetijskega gospodarstva mi je pokazal meje GERK-ka, jaz pa sem mu sledila in na približno 10 m oziroma odvisno od terena izmerila točko v GPS. Ko sva obhodila GERK, sem zaključila poligon, vnesla potrebne attribute in tako zaključila meritev na GERK-u.

Glede na to, da je med samo meritvijo GERK-ov velikokrat prišlo do pomanjkanja dostopnih satelitov, sem si GERK natančno ogledala, si vse nepravilnosti označila na skici in po potrebi zmerila z merskim trakom in slikala s fotoaparatom.

Po končanih meritvah oziroma pregledih vseh GERK-ov, ki so bili vključeni v kontrolo, je sledil povratek na KMG.

Iz GPS-a sem prenesla vse meritve najprej v GERK aplikacijo, jih pregledala in šele nato prenesla v zapisnik. GERK aplikacija je izračunala odstopanja glede na prijavljeno površino in GERK z odstopanjem izrisala v zapisnik. V primeru, da meritev ni bila mogoča, sem s pomočjo opomb iz skice GERK njegovo površino določila s planimetriranjem.

Sledil je pregled dokumentacije za posamezne ukrepe, na primer potrdilo o meritvah, gnojilni načrt, ažurna evidenca o delovnih opravilih. Preden sem zapisnik zaključila, sem stiskala neuraden izvod in ga dala nosilcu v pregled. Če se je strinjal z vsebino, sem v aplikaciji zapisnik zaključila. Ko je zapisnik zaključen, načeloma popravki niso več možni. Stiskala sem dva uradna zapisnika, na katera sva se morala z nosilcem na vsako stran podpisati. En izvod ostane nosilcu, drug izvod sem poslala na ARSKTRP. Glede na zgornji opis postopka je kontrola na KMG zaključena.

3.2 POSTOPEK KONTROLE ŽIVALI

Enako kot pri kontroli površin sem tudi pri kontroli živali tedensko prejemale sezname KMG, ki so bili izbrani za kontrolo. Pred odhodom na kontrolo sem si stiskala vse potrebne sezname živali, si vse dobro ogledala in označila posebnosti.

Po prispetju na KMG se je pričel pregled živali in sicer v hlevu ali na pašniku oziroma planini. Če so živali na pašniku oziroma planini, je nosilčeva dolžnost, da živali zbere v neko ogrado ali hlev, kar je na velikih planinah kar težaven postopek, še posebej, če gre za veliko število drobnice.

Pri vsaki živali sem primerjala ušesne številke, preverila ustreznost označitve, pasmo in spol. Problematična je kontrola velikega števila drobnice, saj so ušesne številke manjše in največkrat zamazane in nečitljive.

Po pregledu vseh živali iz seznama sva se z nosilcem vrnila na KMG, kjer sem preverila vso potrebno dokumentacijo.

Med popolno dokumentacijo spada potni list z vsemi podatki o živali in ažurno izpolnjeni register govedi ali drobnice na gospodarstvu.

Vsa dejstva in opažanja sem vnesla v zapisnik in označila ustreznost označitve ter ustreznost dokumentacije. Preden sem zapisnik zaključila, sem stiskala neuraden izvod in ga dala nosilcu v pregled. V kolikor ni imel pripomb, sem v aplikaciji zapisnik zaključila. Prav tako kot pri kontroli površin sem tudi za živali stiskala dva uradna izvoda, na katera sva se z nosilcem podpisala na vsako stran. En izvod ostane nosilcu, drugega sem poslala na ARSKTRP. Po tem postopku je kontrola na KMG zaključena.

Kaj smatramo pod označeno, nepopolno označeno, neoznačeno in nepopolno dokumentacijo je opisano v poglavju 2.6.

3.3 ANALIZA PODATKOV OPRAVLJENIH KONTROL

Ugotovitve posameznih kontrol sem vnesla v podatkovno bazo, ki sem jo zasnovala kot obsežno elektronsko preglednico. Podatke sem analizirala po posameznih občinah, ločeno za površine in živali. V tej obliki so zbrane ugotovitve tudi predstavljene v poglavju z rezultati.

Nekateri rezultati v tabelah so pozitivni (brez predznaka), kar pomeni, da je nosilec prijavil manjši GERK, kot je bil dejansko izmerjen na kraju samem. Nosilec zaradi razlik med prijavljenimi in izmerjenimi GERK-i ni v kršitvi.

Negativni rezultati (predznak minus) pomenijo, da je nosilec prijavil večjo površino GERK-a kot je bila dejansko izmerjena na kraju samem. Nosilec je zaradi razlik med prijavljenimi in izmerjenimi GERK-i v kršitvi, če le ta znaša več kot 3%.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1 ANALIZA KONTROL POVRŠIN

4.1.1 Občina Cerklno

V občini Cerklno sem skupaj opravila 35 kontrol in izmerila oziroma planimetrirala 71 GERK-ov. Iz zgornje tabele je razvidno, da je največ odstopanja nad 3% pri trajnem travinju, saj je odstopalo kar 17 GERK-ov od skupaj 57 kontroliranih GERK-ov. % odstopanja na posamezni kontrolirani GERK pa je -2,7.

Preglednica 4: Odstopanje kontroliranih površin v občini Cerklno

	število kontrol	število kontroliranih GERK-ov	povprečen % odstopanja na GERK	število GERK-ov z odstopanjem nad 3%
trajno travinje	26	57	-2,7	17
njive	7	7	3,05	1
sadovnjak	2	7	-3,91	1
SKUPAJ	35	71	-2,7	19

Manjše odstopanje je pri njivah, saj je le 1 GERK od skupaj 7 kontroliranih GERK-ov odstopal nad 3%, na posamezni GERK pa je bilo odstopanje 3,05%. Tudi pri sadovnjakih ni bilo velikega odstopanja, saj je nad 3% odstopal le 1 GERK od skupaj 7 kontroliranih GERK-ov, povprečno odstopanja na GERK pa je bilo -3,91%.

Skupaj je torej nad 3% odstopalo 19 GERK-ov od kontroliranih 71. Skupno pa je posamezni kontrolirani GERK v občini Cerklno odstopal za -2,7%.

4.1.2 Občina Železniki

V občini Železniki sem skupaj opravila 28 kontrol in izmerila oziroma planimetrirala 62 GERK-ov. Tukaj je največ odstopanja pri njivah, saj so nad 3%odstopali 4 GERK-i od skupaj kontroliranih 6 GERK-ov. Odstopanje na GERK pa je v primerjavi s občino Crkno manjše, saj je le -0,99%.

Preglednica 5: Odstopanje kontroliranih površin v občini Železniki

	število kontrol	število kontroliranih GERK-ov	povprečen % odstopanja na GERK	število GERK-ov z odstopanjem nad 3%
trajno travinje	18	50	-0,99	11
njive	5	6	0,86	4
sadovnjak	5	6	3,61	2
SKUPAJ	28	62	0,99	17

Pri njivah so nad 3% odstopali 4 GERK-i od skupaj 6 kontroliranih GERK-ov, s povprečnim odstopanjem na GERK 0,86%. Pri sadovnjakih sta nad 3% odstopala 2 GERK-a od skupaj 6 kontroliranih GERK-ov, s povprečno 3,61% odstopanjem na GERK. V občini Železniki je nad 3% odstopalo 17 GERK-ov od skupaj 62 kontroliranih GERK-ov, povprečno odstopanje na GERK pa je bilo 0,99%.

4.1.3 Občina Žiri

V Žirovski občini sem opravila 28 kontrol in izmerila oziroma planimetrirala 57 GERK-ov. Pri trajnem travinju je nad 3% odstopalo 5 GERK-ov od skupaj 31 kontroliranih GERK-ov, % odstopanja na GERK pa je bil -1,81. Pri njivah sta nad 3% odstopala le 2 GERK-a od skupaj 17 kontroliranih GERK-ov, % odstopanja na GERK pa je bil -0,90.

Preglednica 6: Odstopanje kontroliranih površin v občini Žiri

	število kontrol	število kontroliranih GERK-ov	povprečen % odstopanja na GERK	število GERK-ov z odstopanjem nad 3%
trajno travinje	11	31	-1,81	5
njive	9	17	-0,9	2
sadovnjak	8	9	1,53	1
SKUPAJ	28	57	-1,4	8

Nad 3% je pri sadovnjaku odstopal le 1 GERK od skupaj 9 GERK-ov, % odstopanja na GERK pa je bilo 1,53. Skupaj je torej nad 3% odstopalo 8 GERK-ov od 57 kontroliranih GERK-ov, povprečno odstopanje na GERK pa je bilo -1,4%.

4.1.4 Občina Škofja Loka

V občini Škofja Loka sem opravila le 2 kontroli trajnega travinja in izmerila oziroma planimetrirala 4 GERK-e.

Preglednica 7: Odstopanje kontroliranih površin v občini Škofja Loka

	število kontrol	število kontroliranih GERK-ov	povprečen % odstopanja na GERK	število GERK-ov z odstopanjem nad 3%
trajno travinje	2	4	0	0
njive	0	0	0	0
sadovnjak	0	0	0	0
SKUPAJ	2	4	0	0

V tej občini pri kontroli nisem izmerila nobenih odstopanj.

4.2 ANALIZA KONTROL ŽIVALI (GOVEDO)

4.2.1 Občina Cerčno

V občini Cerčno je bilo v čredah z opravljeno kontrolo prijavljenih 141 živali, od tega je bila 1 žival neoznačena, 7 živali pa nepopolno označenih, 4 živali niso bile na KMG-ju, vse živali pa so imele potrebno dokumentacijo (preglednica 6). V občini Cerčno je bilo 4,9% živali nepopolno označenih, 0,7% živali pa neoznačenih.

Preglednica 8: Statistika kontroliranih živali v občini Cerčno

Skupno št. prijavljenih živali	141
Št. označenih živali	140
Št. nepopolno označenih živali	7
Št. neoznačenih živali	1
Št. živali z neustrezno dokumentacijo	0
Ni na KMG-ju	4
% nepopolno označenih živali	4,9
% neoznačenih živali	0,7

4.2.2 Občina Škofja Loka

V občini Škofja Loka je bilo v čredah z opravljeno kontrolo prijavljenih 751 živali, od tega je bilo 14 živali neoznačenih, 17 živali pa nepopolno označenih. 6 živali ni bilo na KMG-ju, 18 živali pa ni imelo ustrezne dokumentacije. V občini Škofja Loka je 2,3% živali nepopolno označenih, 1,9% živali pa je neoznačenih.

Preglednica 9: Statistika kontroliranih živali v občini Škofja Loka

Skupno št. prijavljenih živali	751
Št. označenih živali	732
Št. nepopolno označenih živali	17
Št. neoznačenih živali	14
Št. živali z neustrezno dokumentacijo	18
Ni na KMG-ju	6
% nepopolno označenih živali	2,3
% neoznačenih živali	1,9

4.2.3 Občina Železniki

V občini Železniki je bilo kontroliranih 46 živali, od tega sta bili 2 živali nepopolno označeni, ostale živali pa so bile označene in so imele potrebno dokumentacijo. V občini Železniki je bilo 4,3% živali nepopolno označenih.

Preglednica 10: Statistika kontroliranih živali v občini Železniki

Skupno št. prijavljenih živali	46
Št. označenih živali	46
Št. nepopolno označenih živali	2
Št. neoznačenih živali	0
Št. živali z neustrezno dokumentacijo	0
Ni na KMG-ju	0
% nepopolno označenih živali	4,3
% neoznačenih živali	0,0

4.2.4 Občina Žiri

V občini Žiri je bilo kontroliranih 184 živali, od tega so bile 3 živali nepopolno označene, 2 živali pa neoznačene, 1 žival ni bila na KMG-ju, vse živali pa so imele potrebno dokumentacijo. V občini Žiri je bilo 1,6% živali nepopolno označenih, 1,1% živali pa neoznačenih.

Preglednica 11: Statistika kontroliranih živali v občini Žiri

Skupno št. prijavljenih živali	184
Št. označenih živali	181
Št. nepopolno označenih živali	3
Št. neoznačenih živali	2
Št. živali z neustrezno dokumentacijo	0
Ni na KMG-ju	1
% nepopolno označenih živali	1,6
% neoznačenih živali	1,1

5 SKLEPI

V raziskavi smo prijavljene površine (GERK-e) kmetijskih gospodarstev v štirih občinah Gorenjske (Cerkno, Škofja Loka, Železniki in Žiri) primerjali z izmero dejanskega stanja na kraju samem. Na podlagi dobljenih rezultatov lahko ugotovimo naslednje:

- V vseh štirih občinah so najbolj odstopale površine trajnega travinja, saj je nad 3% odstopalo 33 GERK-ov od skupaj 142 kontroliranih (23,2%). GERK-ov je odstopalo v občini Cerkno 17 od kontroliranih 57 (29,8%), sledi ji občina Železniki 11 od kontroliranih 50 (22%), in občina Žiri 5 od kontroliranih 31 (16,1%). Največje povprečno odstopanje je bilo prav tako v občini Cerkno (-2,7%), sledi občina Žiri z -1,81% in občina Železniki z -0,99%. V občini Škofja Loka ni bilo odstopanj.
- Pri njivah so bila odstopanja manjša. Nad 3% je odstopalo 7 GERK-ov od skupaj 30 kontroliranih (23,3%). Največ GERK-ov je odstopalo v občini Železniki 4 od kontroliranih 6 (66,7%), sledi ji občina Žiri 2 od kontroliranih 17 (11,8%), in občina Cerkno 1 od kontroliranih 7 (14,3%). Največji povprečni % odstopanja na GERK pa je bil v občini Cerkno (3,05%, kar se smatra kot kršitev), sledi ji občina Žiri z -0,9% in pa občina Železniki z 0.89%. V občini Škofja Loka ni bilo odstopanj.
- Prav tako tudi pri sadovnjakih ni bilo večjih odstopanj, saj so nad 3% odstopali le 4 GERK-i od skupaj kontroliranih 22 GERK-ov (18.2%). Največ GERK-ov je odstopalo v občini Železniki 2 od kontroliranih 6 (33,3%), po 1 pa v občinah Cerkno in Žiri. Največji povprečni % odstopanja na GERK pa je bil v v občini Cerkno (-3,91%), v občini Železniki 3,61% in v občini Železniki 1,53 %. V občini Škofja Loka ni bilo odstopanj.

V nalogi smo primerjali tudi ustreznost označitve in dokumentacije za živali s kontrolo dejanskega stanja na kraju samem v obravnavanih občinah Gorenjske. Rezultati opravljene analize kažejo, da je bilo:

- Največ živali nepopolno označenih v občini Škofja Loka 17 od kontroliranih 751 (2,3%), v občini Cerklje ob noči 7 od kontroliranih 141 (4,9%), v občini Železniki 2 od kontroliranih 46 (4,3%) in Žiri 2 od kontroliranih 184 (1,1%).
- Največ živali neoznačenih v občini Škofja Loka 14 od kontroliranih 751 (1,9%), sledi ji občina Žiri 2 od kontroliranih 184 (1,1%) in občina Cerklje ob noči 1 od kontroliranih 141 (0,7%). V občini Železniki v kontroliranih čredah ni bilo nobene neoznačene živali.
- 18 živali od kontroliranih 751 v občini Škofja Loka ni imelo ustrezne dokumentacije (2,4%), v ostalih občinah pa so imele vse živali ustrezno dokumentacijo.
- Na kmetijskem gospodarstvu ni bilo 6 živali v občini Škofja Loka od 751 kontroliranih (0,8%) in občini Cerklje ob noči od kontroliranih 141 (4,3%). V občini Železniki so bile vse kontrolirane živali na kmetijskem gospodarstvu, v občini Žiri pa je manjkala 1 žival (0,5%).

Z opravljeno analizo sem potrdila svojo domnevo, da gre za precejšnja odstopanja pri površinah posameznih GERK-ov, najpogostejše napake pri živalih pa so neoznačene in nepopolno označene živali.

6 POVZETEK

Zaradi vstopa Slovenije v EU so se mnoge stvari v slovenskem kmetijstvu spremenile. V svoji diplomski nalogi sem izpostavila predvsem kontrolo proračunskih plačil na kraju samem. V raziskavo sem vključila 94 kontrol površin (trajno travinje, njive in sadovnjaki) in 70 kontrol živali (kontrola pravilne označitve in dokumentacije ter prisotnosti na kmetijskem gospodarstvu).

Pridobljeni rezultati kažejo, da so odstopanja pri kontroli površin najpogostejša v občini Cerčno. Skleпам, da predvsem zaradi razgibanega, strmega in nevhvaležnega terena, saj morajo nosilci visokogorskih kmetijskih gospodarstev, ki so večinoma starejši ljudje in pa ljudje, ki so zaposleni izven kmetijske dejavnosti, svoje površine obdelovati ročno.

Tudi v občini Železniki je teren strm, vendar nekoliko bolj prijazen za strojno obdelovanje (npr. terase v Dražgošah), v občini Žiri in Škofja Loka pa sem opravljala kontrole bolj na nižinskih kmetijskih gospodarstvih, kjer površine obdelujejo večinoma strojno in tudi večina kontroliranih ljudi se ukvarja izključno s kmetijstvom.

Pri kontroli živali sem ugotovila največ napak v občini Škofja Loka. Vzrok bi lahko bil ta, da so to nižinske kmetije, ki se bolj intenzivno ukvarjajo z živinorejo in imajo na svojem kmetijskem gospodarstvu več živali in opravijo tudi več premikov. Vzrok bi lahko bil tudi v načinu vhlavitve, saj so bile živali v vezani reji, pri kateri po mojih izkušnjah pogosteje prihaja do izgube ušesnih števil.

V občinah Cerčno, Žiri in Železniki nisem ugotovila večjih napak pri kontroli živali.

Kot sem že omenila, se je v slovenskem kmetijstvu v zadnjih letih marsikaj spremenilo, z vstopom v EU smo morali sprejeti številne nove uredbe in zakone. Končni uporabniki teh uredb in zakonov so predvsem nosilci kmetijskih gospodarstev, ki pa zaradi svoje prezaposlenosti tako v kmetijstvu kot tudi izven kmetijstva nimajo ustreznih znanj, predvsem kar se tiče urejanja dokumentacije, vodenja evidenc...

Vprašanje je, ali svetovalna služba naredi premalo za nosilce kmetijskih gospodarstev, predvsem kar se tiče svetovanja na terenu, ali pa so nosilci premalo zainteresirani za takšen način izobraževanja.

Ocenjujem, da so nekateri postopki kontrole prestrogi, saj bodo mnoge male visokogorske kmetije opuščale kmetovanje, povečalo se bo zaraščanje strmih površin in na drugi strani intenzivno kmetijstvo, kar pa vsekakor ni namen kmetijske politike.

7 VIRI

Avbelj L. 2007. Uredba o izvedbi kmetijske politike-IAKS uredba. V: Izobraževanje kontrolorjev, Jable, 21. maj 2007 (neobjavljeno)

Bizjak M. 2007. Uredba o izvedbi neposrednih plačil v kmetijstvu. V: Izobraževanje kontrolorjev, Jable, 21. maj 2007 (neobjavljeno)

EUR-lex dostop do zakonodaje EU. Portal EU.
<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/sl/index.htm> (25. maj 2007)

Peric V. 2006. Služba za kontrolo (SK). V: Izobraževanje kontrolorjev, Jable, 21. maj 2007 (neobjavljeno)

Pravilnik o identifikaciji in registraciji govedi. Ur.l. RS št. 16-0647/03

Pravilnik o registru kmetijskih gospodarstev Ur.l. RS št. 121-5183/06

Priročnik za kontrolo na kraju samem za površine 2007a. Delovna verzija, 20.5.2007. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, Služba za kontrolo: 25 str.

Priročnik za kontrolo na kraju samem na področju neposrednih plačil za govedo 2007b. E-SK-3.08.16. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja: 18 str.

Priročnik za izvajanje zahtev navzkrižne skladnosti za kmetijska gospodarstva. 2007c. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS: 123 str.

Rozman M. 2007: Register kmetijskih gospodarstev. Evidenca GERK. V: Izobraževanje kontrolorjev, Jable, 21. maj 2007 (neobjavljeno)

Uredbe o izvedbi ukrepov kmetijske politike za leto 2006. Ur.l. RS št. 9-0305/06

Uredba o izvedbi neposrednih plačil v kmetijstvu. Ur.l. RS št. 99-4223/06

Zakon o kmetijstvu. Ur.l. RS št. 51-2181/06

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojemu mentorju prof. dr. Stanetu Kavčiču za vodenje in pomoč pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvaljujem se Evi Balderman in Tatjani Dolinar za tehnično pomoč in oblikovanje diplomske naloge.

Zahvaljujem pa se tudi svojemu fantu Matjažu Dolinarju za podporo in vsodbudo.

PRILOGE

Priloga A:

Pregled na kraju samem na področju kmetijskega okoljskega programa (KOP)

Kontrole na kraju samem na področju Kmetijsko okoljskih plačil (KOP) se opravljajo glede na vrsto podukrepov KOP, za katere je vlagatelj v določenem letu vlagal v zahteve. Pri pregledih se preverja izpolnjevanje pogojev, predpisane za posamezne podukrepe KOP. Površina dejanske rabe posameznih enot kmetijskih zemljišč in posejana kmetijska rastlina se ugotavlja v okviru kontrol na kraju samem za površino.

Pri posameznem kriteriju v zapisniku v polje pred trditvijo kontrolor vpiše ugotovite v naslednji obliki:

- DA- kadar je zahteva izpolnjena,
- NE – kadar je ugotovljena kršitev,
- -NI PREVERLJIVO- kadar trditev za kmetijsko gospodarstvo, na katerem se izvaja kontrola, ni smiselna (če kriterija ni mogoče pregledati, npr. uporaba FFS na osnovi prognoze, na gospodarstvu pa sploh ne uporabljajo FFS ali vlagatelj hrani potrdilo o opravljenem izobraževanju, izobraževanja pa se nihče iz gospodarstva sploh ni udeležil ali kontrolor lahko nekaj preveri le na osnovi evidenc o delavnih opravilih, takšnih evidenc pa gospodarstvo sploh nima).

Nekateri pogoji KOP se lahko nanašajo le na tiste poljine (GERK-e) na kmetijskem gospodarstvu na katerih je zadevani ukrep zahtevan (Navodila....2007).

1. Število GVŽ na kmetijskem gospodarstvu na dan pregleda

Kontrolor vpiše število posamezne vrste oz. kategorije domačih živali, ki so na dan pregleda v reji na kmetijskem gospodarstvu oz. na planini. Na osnovi tako opisanega števila posameznih živali programska oprema, s klikom na gumb shrani in izračuna GVŽ, sama izračuna število GVŽ. V primeru, da je tip gospodarstva planina ali skupni pašnik pa kontrolor sam izračuna število GVŽ na planini (pri tem uporabi koeficient za preračun v GVŽ , kot so navedeni v spodnji tabeli) (Navodila....2007).

Preglednica. Koeficient za preračun števila GVŽ na planinah in skupnih pašnikih (Navodila ... 2007).

GOVEDO kategorija živali	živalska K		KONJI kategorija živali	živalska K		DROBNICA kategorija živali	živalska K	
	vrsta			vrsta			vrsta	
G 1	govedo do 1 leta	0,3	ŽR	žrebe do 1 leta	0,5	OML	ovce/ovni- mlečne pasje	0,15
G 1-2	govedo od 1 do 2 leti	0,6	M	mule, mezgi, osli, poniji	0,5	OME	ovce/ovni- mesne pasje	0,15
MOL	krave molznice	1	K	kobile, konji	1	KML	koze/kozli- mlečne pasje	0,15
DOJ	krave dojilje	1				KME	koze/kozli- mesne pasje	0,15
PLB	plemiski biki	1,4						
G2	ostalo govedo 2 leti ali več	1						

2. pet skupnih pogojev za podukrepe KOP

1. vlagatelj hrani kopije računalniških izpiskov zbirne vloge s prilogami
2. vlagatelj hrani potrdilo o opravljenem izobraževanju
3. evidence o opravljenih se vodijo
4. vlagatelj ima gnojilni načrt na podlagi analize tal (potreben samo, če gnoji z mineralnimi gnojili)
5. pridelava brez uporabe blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic (Navodila....2007).

3. planinska paša brez pastirja (PP), planinska paša s pastirjem (PPP)

- paša brez vsakodnevnega vračanja živali v domačo oskrbo
- prisoten pastir(samo, če gre za planinsko pašo s pastirjem-PPP)
- pašni red obstaja za tekoče leto (potreben je samo, če planino uporablja več kmetijskih gospodarstev)
- uporabljajo se samo gnojila ki so dovoljena v ekološki pridelavi
- uporabljajo se samo FFS, ki so dovoljena v ekološki pridelavi
- na planinskem pašniku je boli po zaključku glavne sezone opravljeno ročno čiščenje grmičevja in plevelov
- pridelava brez uporabe blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic (Navodila....2007).

4. sonaravna reja domačih živali (REJ)

- *krma in krmni dodatki ne vsebujejo gensko spremenjenih organizmov*
- *evidenca o nakupu krme in krmil se vodi*
- *kmetijsko gospodarstvo od katerega je bila odkupljena močna krma ali koruzna silaža je vključeno v integrirano ali ekološko pridelavo*
- *za krmo kupljeno na trgu je evidenci o nakupu krme in krmil priložen račun id deklaracija*
- *na gospodarstvu nakup močne krme ne presega 1200 kg/GVŽ letno pri govedu, konjih in drobnici, 2010 pri prašičih, 7000 pri kokoših nesnicah, 6500 pri pitovnih piščancih ter 4000 pri purah.*
- *količina uporabljenega mineralnega dušika na posamezni površini z zahtevkom sonaravna reja domačih živali (REJ)nikjer ne presega 170 kg/ ha letno.*
- *vsaj enkratna raba (paša ali košnja ali spravilo enkrat letno)*

5. ohranjanje kolobarja (KOL)

- uporaba FFS na osnovi prognoze
- izvajanje podukrepa brez uporabe regulatorjev rasti pri pšenici, rži, ječmenu, ovsu in tritikali
- količina uporabljenega mineralnega dušika na posamezni površini z zahtevkom KOL nikjer ne presega 170kg/ha letno
- kolobar se izvaja na vseh njivskih površinah
- kolobar je zasnovan za petletno obdobje

- trava ali travno deteljna mešanica je na isti njivski površini posejana največ enkrat v petih letih
- kolobar vključuje najmanj tri poljščine
- petletni kolobar vključuje vsaj enkrat metuljnice
- delež žit je 60%
- poljščine na kmetijskih površinah na dan pregleda sovpadajo z načrtom kolobarja oz. kolobarja ne poslabšujejo (Navodila....2007).

6. ozelenitev njivskih površin (ZEL)

- uporaba FFS na osnovi prognoze
- pridelava brez uporabe regulatorjev rasti pri pšenici, rži, ječmenu, ovsu in tritikali
- količina uporabljenega mineralnega dušika na posamezni površini z zahtevkom ZEL nikjer ne presega 170 kg/ha letno
- prezimna poljščina je posejana od 1.7-25.10.
- prezimna zelena odeja na njivskih površinah od 15.11. tekočega do 15.2. naslednjega leta
- trava ali travno deteljna mešanica je na isti njivski površini posejana največ enkrat v petih letih
- kolobar je zasnovan za petletno obdobje
- kolobar vključuje najmanj tri poljščine
- poljščine na kmetijskih površinah na dan pregleda sovpadajo z načrtom kolobarja oz. načrta kolobarja ne poslabšujejo
- brez obdelave ozelenjenih njivskih površin pred 15.2. (Navodila....2007).

7. travniški sadovnjak (TSA)

- uporaba FFS na osnovi prognoze
- količina uporabljenega mineralnega dušika na posamezni površini z zahtevkom TSA nikjer ne presega 150 kg/ha letno
- najmanj 50 in največ 200 dreves/ ha

- *sadovnjak je zatravljen z negovalno ledino*

- *kosna ali pašna raba zatravljenih površin*

- *oživitvena rez opravljena v prvem ali drugem letu vključitve v podukrep oz. ukrep iz stare sheme*

- *obnova nasadov in zasajevanje praznih mest v sadovnjaku brez uporabe šibkih podlag*
- *vzdrževanje sadovnjakov, ki vključuje tudi nego dreves in obnovo nasadov (dopolnjevanje praznih mest)*

8. integrirano sadjarstvo (IPS), integrirano poljedelstvo (IPL), integrirano vrtnarstvo (IVR), integrirano vinogradništvo (IVG)

- količina uporabljenega mineralnega dušika na posamezni površini z zahtevkom IPS nikjer ne presega 150kg/ha, z zahtevkom IPL, IVR ali IVG pa nikjer 170kg/ha letno

9. reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri (ZVE)

- čreda drobnice je stalno varovana (ustrezna ograja, pastir ali pes)
- paša se izvaja

10. ohranjanje ekstenzivnega travinja

- *brez uporabe FFS*
- *brez uporabe mineralnih gnojil*
- *brez košnje do polnega cvetenja glavnih vrst trav*
- *po polnem cvetenju glavnih vrst trav se opravi paša ali pa košnja in spravilo*
- *spravilo na tradicionalen način*

11. pokritost tal na vodovarstvenem območju (VVO)

- enkratni odmerek dušika na posamezni površini z zahtevkom VVO nikjer ne presega 30kg N/ha
- uporabljajo se samo gnojila, ki so dovoljena v ekološki predelavi
- uporabljajo se samo FFS, ki so dovoljena v ekološki predelavi
- zeleni pokrov na površinah preko zime

- vsaj 2 kratna košnja na travinju letno
- uporaba le na kmetiji pridelane organske mase (odpadkov)
- posevkom, stanju tal in času primerna obdelava površin
- kolobar je zasnovan za petletno obdobje
- kolobar vključuje najmanj tri poljščine
- poljščine na kmetijskih površinah na dan pregleda sovpadajo z načrtom kolobarja oziroma načrta kolobarja ne poslabšujejo
- gostota dreves je ustrezna (v primeru VVO na travniškem sadovnjaku, oljčniku ali intenzivnem sadovnjaku) (Navodila....2007).

12. košnja strmih travnikov z nagibom 35 do 50% (S 35) in nagibom nad 50% (S 50)

- *količina uporabljenega mineralnega dušika na posamezni površini z zahtevkom sonaravna reja domačih živali (REJ)nikjer ne presega 170 kg/ ha letno.*

Količina uporabljenega mineralnega dušika (N) ne sme na nobeni površini (GERK-u) ali po poljini z zahtevkom REJ presežati 170 kg/ha. O tem se kontrolor prepriča na osnovi evidenc o delovnih opravilih in gnojilnega načrta. Če evidenca o delovnih opravilih ali gnojilni načrt izkazuje vsaj na eni površini z zahtevkom REJ več kot 170 kg/ha uporabljenega mineralnega dušika letno, potem je to kršitev. Osebnost mineralnega dušika v posameznem umetnem gnojilu je odvisna od vrste umetnega gnojila. NPK gnojilo vsebuje zmeraj toliko odstotkov mineralnega dušika, kolikor kaže prva številka(npr: NPK 10-20-30 vsebuje 10% mineralnega dušika, kar pomeni da 100kg takega gnojila vsebuje 10kg mineralnega dušika), KAN gnojilo vsebuje zmeraj 27% mineralnega dušika, UREA gnojilo pa zmeraj 46%. O osebnosti mineralnega dušika v omenjenih gnojilih ali v morebitnih drugih umetnih gnojilih, ki jih gospodarstvo uporablja se mora kontrolor zmeraj prepričati (Navodila....2007).

- *iz meritev izhaja, da imajo travniki nagib nad 35% (za S35) oziroma nad 50% (za S50)*

V skladu s 6. členom Pravilnika o postopku in načinu merjenja nagiba strmih travnikov, kontrolor preverja upravičenost do plačil za izvajanje ukrepa košnja strmih travnikov s pregledom dokumentacije o meritvi nagiba ter po potrebi tudi s ponovnimi terenskimi meritvami. Dokumentacija o meritvi nagiba strmega travnika mora vključevati:

1. grafični podatek o lokaciji (vrisan položaj strmega travnika na kartografsko podlago v merilu vsaj 1:5000, npr.: mapno kopijo, grafično podlago).
2. podatke o povprečnem nagibu strmega travnika.
3. podatek o površini strmega travnika.
4. opis izvedene meritve in postopka izračuna povprečnega nagiba (Navodila....2007).

Zaradi težavnosti meritev površin posameznih predelov GERK-ov, ki imajo zahtevek S35 oziroma S50, se kontrolor prepriča o tem, da prijavljene površine niso prevelike, na podlagi dokumentacije o meritvi nagiba (Navodila....2007).

Šele v primeru, da je prijavljena površina očitno prevelika, kljub temu da je skladna z dokumentacijo o meritvi nagiba, se kontrolor odloči za ponovno meritev tistih predelov GERK-a, ki so dejansko upravičeni do zahtevka S35 oziroma S50. V tem primeru pogoj o višini nagiba ni kršen, temveč se zmanjša samo površina pod zahtevkom S35 oziroma S50. V primeru kršitve pogoja nagiba na celotni površini GERK-a oziroma predela z zahtevkom, pa kontrolor v zapisnik prenese številke tistih enot rabe (poljin oziroma GERK-ov iz obrazca D na katerih je zahtevek S35 oziroma S50) na katerih je nagib v celoti manjši od 35 oziroma 50% (Navodila....2007).

- *upravičenec hrani dokumentacijo o meritvi nagiba*

V primeru, da na gospodarstvu nimajo ali ne hranijo dokumentacije o meritvi nagiba, je to kršitev. V takšnem primeru kontrolor v zapisnik prenese številke tistih enot rabe (poljin oziroma GERK-ov iz obrazca D na katerih je zahtevek S35 oziroma S50) za katere se ne hrani dokumentacija o meritvi nagiba oziroma te sploh nimajo (Navodila....2007).

- *vsaj enkratna košnja, s samohodno kosilnico ali specialno mehanizacijo in spravilo letno*

Kontrolor na gospodarstvu vizualno in s pomočjo evidenc o delovnih opravilih preveri ali je bila na površinah z zahtevkom S35 oziroma S50 opravljena vsaj enkratna košnja in spravilo letno. Pri tem je potrebno smiselno upoštevati čas kontrole, saj bo košnja lahko opravljena tudi po datumu kontrole. V tem primeru se kontrolor pozanima ali je košnja in spravilo še možno in predvideno. Če je, to ni kršitev. O tem se lahko prepriča tudi z ogledom morebitnih evidenc o delovnih opravilih iz predhodnih let in ogledom površin

(pogleda, če so na površinah kakršnikoli znaki zaraščanja, kar pomeni, da tudi v predhodnem letu površina ni bila pokošena).

Košnja mora biti opravljena ročno, s samohodno kosilnico ali kakšno drugo specialno mehanizacijo za strme terene. V primeru ugotovljene kršitve kontrolor v zapisnik prenese številke tistih enot rabe (poljin oziroma GERK-ov iz obrazca D na katerih je zahtevek S35 oziroma S 50) za katere vsaj enkratna košnja in spravilo ni bilo oziroma ne bo opravljeno (Navodila....2007).

13. košnja grbinastih travnikov(GRB)

- brez uporabe FFS
- brez uporabe mineralnih gnojil
- vsaj enkratna ročna košnja in spravilo letno (Navodila....2007).

14. reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali(PAS)

- evidenca o nakupu krme in krmil se vodi
- kmetijsko gospodarstvo od katerega je bila odkupljena močna krma ali koruzna silaža je vključeno v integrirano ali ekološko pridelavo
- za krmo kupljeno na trgu je evidenci o nakupu krme in krmil priložen račun id deklaracija
- krma in krmni dodatki ne vsebujejo GSO
- na gospodarstvu nakup močne krme ne presega 1200 kg/GVŽ letno pri govedu, konjih in drobnici, 2100 pri prašičih, 7000 pri kokoših nesnicah, 6500 pri pitovnih piščancih ter 4000 pri purah
- število GVŽ avtohtonih in tradicionalnih pasem je večje ali enako ena
- število živalih avtohtonih in tradicionalnih pasem, ki so vpisane v rodovniško knjigo oziroma register (Navodila....2007).

15. pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin(SOR)

- uporaba FFS na osnovi prognoze
- pridelava brez uporabe regulatorjev rasti
- količina uporabljenega mineralnega dušika na posamezni površini z zahtevkom SOR nikjer ne presega 170 kg/ha letno oziroma 150kg/ha letno, če gre za sadne rastline
- dokazilo o sorti oziroma sorta je ustrezna
- kolobar je osnovan za petletno obdobje (le v primeru SOR na njivskih površinah)
- kolobar vključuje najmanj tri avtohtone ali tradicionalne poljščine iz seznama avtohtonih in tradicionalnih vrst kmetijskih rastlin (le v primeru SOR na njivskih površinah)

- gostota dreves je ustrezna (v primeru SOR na travniškem sadovnjaku, oljčniku ali intenzivnem sadovnjaku) (Navodila....2007).

16. ohranjanje posebnih traviščnih habitatov (HAB)

- brez uporabe FFS-ja
- brez uporabe mineralnih gnojil
- obstoječi robni pasovi dreves in živih mej so vzdrževani
- brez košnje ali paše do 15.7.
- po 15.7. se opravi paša ali pa košnja in spravilo (Navodila....2007).

17. ohranjanje steljnikov (STE)

- brez uporabe FFS-ja
- brez uporabe mineralnih gnojil
- obstoječi robni pasovi dreves in živih mej so vzdrževani
- brez košnje ali paše do 25.8.
- po 25.8. se opravi paša ali pa košnja in spravilo (Navodila....2007).

18. ohranjanje posebnih traviščnih habitatov metuljev (MET)

- brez uporabe FFS-ja
- brez uporabe mineralnih gnojil
- obstoječi robni pasovi dreves in živih mej so vzdrževani
- brez paše ali košnje med 1.7. in 20.8. (Navodila....2007).

19. zagotavljanje godnega stanja populacij ogroženih ptic in habitatov v vlažnih travišč (VTR)

- brez uporabe FFS-ja
- brez uporabe mineralnih gnojil
- za travnike večje od 1ha se izvaja košnja od sredine navzven
- paše ni
- brez košnje do 1.8.
- po 1.8. se opravi košnja in spravilo (Navodila....2007).

Priloga B

Pregledi na kraju samem na področju Slovenskega kmetijsko-okoljskega programa (SKOP)

Sistem izpolnjevanja zapisnika za SKOP je enak kot za KOP.

1. število GVŽ na kmetijskem gospodarstvu na dan pregleda

2. splošni pogoji za ukrepe SKOP (dobra kmetijska praksa)

- zemljišča so obdelana na krajevno običajen način
- kmetijsko gospodarstvo uporablja odpadna blata na podlagi zahtev iz odločbe
- skladiščni prostori za živinska gnojila so urejeni
- kmetijska zemljišča se uporabljajo na način, da ni znakov erozije
- gnojenje na podlagi gnojilnega načrta
- gnojilni načrt na podlagi analize tal iz zadnjih pet let in veljaven za leto vlaganja zahtevkov
- nosilec kmetijskega gospodarstva upošteva pri gnojenju vodovarstvena območja (VVO)
- naprava za nanašanje FFS je pregledana
- potrdilo o pridobitvi znanja iz varstva rastlin
- na gospodarstvu uporabljajo in hranijo le registrirana FFS
- na gospodarstvu imajo urejen skladiščni prostor za shranjevanje FFS-ja
- zbiranje prazne embalaže in ostankov FFS
- Na kmetijskem gospodarstvu upoštevajo prepoved kurjenja organskih materialov (suha slama, trava, grmičevje ...)
- Po vizualnem pregledu je velikost skladiščnih kapacitet za organska gnojila ustrezna glede na dejansko število živali
- Na gospodarstvu so upoštevani kriteriji za dobrobit živali (Navodila....2007).

3. trije skupni pogoji za ukrepe SKOP

1. vlagatelj hrani dokumentacijo (zahtevek s prilogami in potrdilo o opravljenem izobraževanju).
2. evidence o opravljenih se vodijo
3. izvajanje ukrepa brez uporabe GSO in izdelkov pridobljenih iz njih (Navodila....2007).

4. planinska paša brez pastirja (PP), planinska paša s pastirjem (PPP)

- paša brez vsakodnevnega vračanja živali v domačo oskrbo
- prisoten pastir(samo, če gre za planinsko pašo s pastirjem-PPP)
- vse živali na planinskem pašniku so označene (Navodila....2007).

5. sonaravna reja domačih živali (REJ)

- *vsaj enkratna raba (paša ali košnja ali spravilo enkrat letno)*

Kontrolor se mora na gospodarstvu prepričati, da je oz. bo na površinah z zahtevkom REJ, opravljena vsaj enkratna raba letno. V primeru, da je kontrolor prišel v kontrolo na gospodarstvo proti koncu sezone, lahko to oceni vizualno ali na podlagi evidenc o delovnih opravilih. V nasprotnem primeru se kontrolor pozanima ali je košnja oz. paša v tekočem letu še predvidena in možna. O tem se lahko prepriča tudi z ogledom morebitnih evidenc o delovnih opravilih iz predhodnih let in ogledom površin (pogleda, če so na površinah kakršnikoli znaki zaraščanja, kar pomeni, da tudi v predhodnem letu površina ni bila pokošena ali popašena) kontrolor se odloči glede na videno, pregled dokumentacije ali izjavo nosilca, ostalih članov gospodarstva ali morebitnih drugih prič, če dokazani dokumenti ne obstajajo. V tem primeru mora v opombe zapisati ime in priimek osebe, ki je izjavila da se vsaj enkratna raba ni oz. ne bo opravila. V primeru kršitve pogoja, kontrolor v zapisnik prenese številke tistih enot kmetijskih zemljišč(poljin oz. GERK-ov iz obrazca D na katerih je zahtevek REJ) na katerih enkratna raba ni oz. ne bo opravljena (Navodila....2007).

- *evidenca porabe gnojil*

Kontrolor preveri ali se na gospodarstvu vodi evidenca o uporabi gnojil (Navodila....2007).

- *poraba na kmetijskih gospodarstvih pridelane krme za lastne živali*

kontrolor preveri ali na gospodarstvu pridelano krmo porabijo za lastne živali. Možen je tudi nakup krme z zagotavljanje kakovostne in uravnotežene prehrane živali ter vitaminsko mineralnih dodatkov (Navodila....2007).

6. ohranjanje kolobarja (KOL)

- uporaba FFS na osnovi prognoze
- izvajanje podukrepa brez uporabe regulatorjev rasti pri pšenici, rži, ječmenu, ovsu in tritikali
- kolobar je zasnovan za petletno obdobje
- kolobar vključuje najmanj tri poljščine
- petletni kolobar vključuje vsaj enkrat metuljnice
- delež žit je 60%
- poljščine na kmetijskih površinah na dan pregleda sovpadajo z načrtom kolobarja
- evidenca porabe gnojil
- evidenca porabe FFS
- trava je na isti njivski površini posejana največ enkrat v petih letih
- poljščine na kmetijskih površinah na dan pregleda sovpadajo z načrtom kolobarja
- pridelava brez uporabe blata in kompostov iz čistilnih naprav (Navodila....2007).

7. ozelenitev njivskih površin (ZEL)

- uporaba FFS na osnovi prognoze
- pridelava brez uporabe regulatorjev rasti pri pšenici, rži, ječmenu, ovsu in tritikali
- prezimna poljščina je posejana od 1.7-25.10.
- prezimna zelena odeja na njivskih površinah od 15.11. tekočega do 15.2. naslednjega leta
- trava ali travno deteljna mešanica je na isti njivski površini posejana največ enkrat v petih letih
- kolobar je zasnovan za petletno obdobje
- kolobar vključuje najmanj tri poljščine
- poljščine na kmetijskih površinah na dan pregleda sovpadajo z načrtom kolobarja oz. načrta kolobarja ne poslabšujejo
- evidenca porabe gnojil
- evidenca porabe FFS
- pridelava brez uporabe blata in kompostov iz čistilnih naprav (Navodila....2007).

8. travniški sadovnjak (TSA)

- uporaba FFS na osnovi prognoze

- *najmanj 50 in največ 200 dreves/ha*
- *sadovnjak je zatravljen z negovalno ledino*
- *kosna ali pašna raba zatravljenih površin*
- *oživitvena rez opravljena v prvem ali drugem letu vključitve v ukrep*
- *obnova nasadov in zasajevanje praznih mest v sadovnjaku brez uporabe šibkih podlag*
- *vzdrževanje sadovnjakov, ki vključuje tudi nego dreves in obnovo nasadov (dopolnjevanje praznih mest)*

9. integrirano sadjarstvo (IPS)

- *najmanj 120 dreves/ha orehov ali kostanja, 150 oljk /ha oziroma 200 dreves/ha pri ostalih sadnih vrstah (Navodila....2007).*

10. reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri (ZVE)

- *čreda drobnice je stalno varovana (ustrezna ograja, pastir ali pes)*
- *paša se izvaja (Navodila....2007).*

11. ohranjanje ekstenzivnega travinja (ETA)

- *evidenca porabe gnojil*
- *najmanj enkratna raba (paša ali košnja) in spravilo letno*
- *spravilo po polnem cvetenju glavnih vrst trav (Navodila....2007).*

12. pokritost tal na vodovarstvenem območju (VVO)

- *zeleni pokrov na površinah preko zime*
- *vsaj 2 kratna košnja in spravilo na travinju letno*
- *uporaba le na kmetiji pridelane organske mase (odpadkov)*
- *posevkom, stanju tal in času primerna obdelava površin*
- *evidenca porabe gnojil*
- *evidenca porabe FFS*
- *na njivah petletni kolobar vključuje vsaj tri poljščine (Navodila....2007).*

13. košnja strmih travnikov z nagibom 35 do 50% (S 35) in nagibom nad 50% (S 50)

- *iz meritev izhaja, da imajo travniki nagib nad 35% (za S35) oziroma nad 50% (za S50)*

V skladu s 6. členom Pravilnika o postopku in načinu merjenja nagiba strmih travnikov, kontrolor preverja upravičenost do plačil za izvajanje ukrepa košnja strmih travnikov s pregledom dokumentacije o meritvi nagiba ter po potrebi tudi s ponovnimi terenskimi meritvami. Dokumentacija o meritvi nagiba strmega travnika mora vključevati:

1. grafični podatek o lokaciji (vrisan položaj strmega travnika na kartografsko podlago v merilu vsaj 1:5000, npr.: mapno kopijo, grafično podlago).
2. podatke o povprečnem nagibu strmega travnika.
3. podatek o površini strmega travnika.
4. opis izvedene meritve in postopka izračuna povprečnega nagiba (Navodila....2007).

Zaradi težavnosti meritev površin posameznih predelov GERK-ov, ki imajo zahtevek S35 oziroma S50, se kontrolor prepriča o tem, da prijavljene površine niso prevelike, na podlagi dokumentacije o meritvi nagiba. Šele v primeru, da je prijavljena površina očitno prevelika, kljub temu da je skladna z dokumentacijo o meritvi nagiba, se kontrolor odloči za ponovno meritev tistih predelov GERK-a, ki so dejansko upravičeni do zahtevka S35 oziroma S50. V tem primeru pogoj o višini nagiba ni kršen, temveč se zmanjša samo površina pod zahtevkom S35 oziroma S50. V primeru kršitve pogoja nagiba na celotni površini GERK-a oziroma predela z zahtevkom, pa kontrolor v zapisnik prenese številke tistih enot rabe (poljin oziroma GERK-ov iz obrazca D na katerih je zahtevek S35 oziroma S50) na katerih je nagib v celoti manjši od 35 oziroma 50% (Navodila....2007).

- *upravičenec hrani dokumentacijo o meritvi nagiba*

V primeru, da na gospodarstvu nimajo ali ne hranijo dokumentacije o meritvi nagiba, je to kršitev. V takšnem primeru kontrolor v zapisnik prenese številke tistih enot rabe (poljin oziroma GERK-ov iz obrazca D na katerih je zahtevek S35 oziroma S50) za katere se ne hrani dokumentacija o meritvi nagiba oziroma te sploh nimajo (Navodila....2007).

- vsaj enkratna košnja, s samohodno kosilnico ali specialno mehanizacijo in spravilo letno

Kontrolor na gospodarstvu vizualno in s pomočjo evidenc o delovnih opravilih preveri ali je bila na površinah z zahtevkom S35 oziroma S50 opravljena vsaj enkratna košnja in spravilo letno. Pri tem je potrebno smiselno upoštevati čas kontrole, saj bo košnja lahko opravljena tudi po datumu kontrole. V tem primeru se kontrolor pozanima ali je košnja in spravilo še možno in predvideno. Če je, to ni kršitev. O tem se lahko prepriča tudi z ogledom morebitnih evidenc o delovnih opravilih iz predhodnih let in ogledom površin (pogleda, če so na površinah kakršnikoli znaki zaraščanja, kar pomeni, da tudi v predhodnem letu površina ni bila pokošena). Košnja mora biti opravljena ročno, s samohodno kosilnico ali kakšno drugo specialno mehanizacijo za strme terene (Navodila....2007).

V primeru ugotovljene kršitve kontrolor v zapisnik prenese številke tistih enot rabe (poljin oziroma GERK-ov iz obrazca D na katerih je zahtevke S35 oziroma S 50) za katere vsaj enkratna košnja in spravilo ni bilo oziroma ne bo opravljeno (Navodila....2007).

14. košnja grbinastih travnikov(GRB)

- vsaj enkratna ročna košnja in spravilo letno
- košnja ročno (Navodila....2007).

15. reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali(PAS)

- vodenje registra po pasmah
- pasma domačih živali za ukrep PAS je ustrezna (po dokumentaciji)
- poraba na kmetijskih gospodarstvih pridelane krme za lastne živali
- število živali avtohtonih in tradicionalnih pasem na gospodarstvu (Navodila....2007).

16. pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin(SOR)

- uporaba FFS na osnovi prognoze
- dokazilo o sorti oziroma sorta je ustrezna
- evidenca porabe gnojil
- evidenca porabe FFS

- kolobar je zasnovan za petletno obdobje (le v primeru SOR na njivskih površinah)
- kolobar vključuje najmanj tri poljščine(le v primeru SOR na njivskih površinah)
- gostota dreves je ustrezna (v primeru SOR za sadne rastline)
- pridelava brez uporabe blata in kompostov iz čistilnih naprav
- pridelava brez uporabe regulatorjev rasti pri pšenici, rži, ječmenu, ovsu in tritikalli (Navodila....2007).

17. ohranjanje posebnih traviščnih habitatov (HAB)

- evidenca porabe gnojil
- obstoječe robne pasove dreves in živih mej vlagatelj obrezuje in reči vsako drugo leto
- košnja in spravilo po cvetenju trav (osrednja Slovenija po 15.7.) (Navodila....2007).

18. zatavljanje in zelena praha (ZIP)

- travne površine so negovane (Navodila....2007).

19. zmanjšanje erozije v sadjarstvu in vidnogradništvu (ERO)

- zaoravanje le kemično netretiranih tropin in organske mase, ki je pridelana na kmetijskih gospodarstvih, razen hlevskega gnoja, ki ga je možno tudi dokupiti
- ruša je negovana
- nasad je negovan(drevesa,trsi)
- trajna zatavljenost sadovnjakov oziroma vinogradov (Navodila....2007).

PRILOGA C:

Šifrant in opis vrst dejanske rabe kmetijskih zemljišč

▪ njive in vrtovi:

- njiva ali vrt (šifra 1100): kmetijska zemljišča ki jih orjemo ali drugače obdelujemo. Na teh zemljiščih obdelujemo enoletne in nekatere večletne kmetijske rastline (žita, krompir, krmne rastline, oljnice, predilnice, sladkorna pesa, zelenjadnice, vrtnine, okrasne rastline, zelišča, jagode...). Sem sodijo tudi kmetijska zemljišča v prahi, ter zemljišča ki so začasno zasejana s travo ali drugimi krmnimi rastlinami (za obdobje manj kot 5 let) in se uporabljajo za košnjo ali pašo večkrat na leto. Če so površine porasle s travno rušo, in v obdobju petih let niso preorane, se uvrščajo v trajni travnik (Priročnik ..., 2007).
- hmeljišče (šifra 1160): površina na kateri je žičnica ter obračališča, in poti potrebne za obdelavo hmeljišča. Vključuje površino hmeljišče v premeni ali površino hmeljišča v obdelavi (Priročnik ..., 2007).
- trajne rastline na njivskih površinah (šifra 1180): drevesnice, ukorenišča hmeljnih sadik, zarodišča podlag, trsnice, nasadi matičnih rastlin, nasadi okrasnih trajnih rastlin za vzgojo rezanega cvetja, trajna zelišča in trajne zelenjadnice (Priročnik ..., 2007).
- rastlinjak (šifra 1190): steklenjaki in plastenjaki z močnejšo konstrukcijo in daljšo življenjsko dobo v kateri se vzgajajo okrasne rastline, rezano cvetja, zelenjava, zelišča, matične rastline, podlage, sadike, jagode... (Priročnik ..., 2007).

- **Travniške površine**

- trajni travniki (šifra 1300): površine kmetijskih zemljišč porasle s travo, deteljami in drugimi zelmi, ki se jih redno kosi oz. pase. Te površine niso v kolobarju in se ne orjejo. Kot trajni travnik se šteje tudi površine porasle s posameznimi gozdnimi drevesi, kjer število dreves ne presega 50 dreves/ha, sem sodijo tudi pašniki v visokogorju (Priročnik ..., 2007).
- barjanski travniki (šifra 1321): s travinjem, šašem in močvirsko preslico porasle zemljišča na organskih ali mineralno-organskih tleh, na katerih nivo talne vode med letom pogosto doseže površino tal (Priročnik ..., 2007).

- **Trajni nasadi**

- vinograd (šifra 1211): površina, zasajena z vinsko trto (*Vitis vinifera*), vključno z obračališči in potmi v vinogradu ter brežinami pri vinogradu na terasah, ki je enotno urejena (terasa ali vertikala) in ima enoten sistem obdelave (Priročnik ..., 2007).
- matičnjak (šifra 1212): površina zasajena z matičnimi rastlinami vinske trte (*Vitis vinifera*) (Priročnik ..., 2007).
- intenzivni sadovnjak (šifra 1221): površina zasajena z samo eno sadno vrsto, razen v primeru mešanega nasada breskev in nektarin ter mešanega nasada lupinarjev, vključno z obračališči in potmi. pri pridelavi se uporabljajo sodobne intenzivne tehnologije (Priročnik ..., 2007).

- ekstenzivni oz. travniški sadovnjak (šifra 1222): vsi ostali sadovnjaki, neprimerni za intenzivno pridelavo. To so nasadi visokodebelnih dreves sadnih vrst, vzgojeni na bujni podlagi ali iz semena, z gostoto več kot 50 dreves/ha. V ekstenzivnih sadovnjakih lahko raste ena ali več različnih sadnih vrst (Priročnik ..., 2007).
- oljčnik (šifra 1230): površina zasajena z oljkami, ki so med seboj oddaljene največ 20m, povečana za širino oz. dolžino največ 10-ih metrov od debel oljk zasajenih na zunanjih robovih oljčnika, ki je namenjena za obračališča in pomožne poti, ter druga pomožna zemljišča (Priročnik ..., 2007).
- ostali trajni nasadi (šifra 1240): nasad ene ali več vrst drugih trajnih rastlin (Priročnik ..., 2007).

- **Druge kmetijske površine**

- kmetijsko zemljišče v zaraščanju (šifra 1410): opuščena kmetijska zemljišča, ki se zaraščajo. Pokrovnost dreves je 20-75%. Če se ta zemljišča 20 ali več let ne uporabljajo za kmetijske namene oz. če pokrovnost dreves preseže 75% in je obseg debel nad 10cm preidejo v gozd (Priročnik ..., 2007).
- plantaža gozdnega drevja (šifra 1420): plantaža hitro rastočega drevja, zasajenega na kmetijskih površinah. praviloma na plantažah gozdnega drevja rastejo drevesa ene vrste (Populus sp., Alnus sp., itd.), vsa so iste starosti in zasajena v ravne vrste (Priročnik ..., 2007).
- drevesa in grmičevje (šifra 1500): površine porasle z drevesi in grmičevjem. V ta

razred sodi obvodna zarast v primeru, ko so obrečni pasovi porasli z drevjem oz. grmovjem. sem prištevamo tudi meje iz gozdnih dreves, ki označujejo meje med posameznimi parcelami in so široke manj kot 10m. namen mej je zaščita kmetijskih in drugih površin pred vetrom, erozijo, itd. (Priročnik ..., 2007).

- neobdelano kmetijsko zemljišče (šifra 1600): kmetijska zemljišča ki so npr. rigolana in pripravljena za zasaditev novih trajnih nasadov. Kmetijska zemljišča ki se začasno ne uporabljajo zaradi gradnje infrastrukture in kmetijska zemljišča na katerih so ograde za konje, prašiče ali druge živali (Priročnik ..., 2007).

- kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem (šifra 1800): površine na katerih se nahajajo mešane površine gozda in kmetijskih površin, vendar so premajhne da bi izločili vsako rabo posebej, zato jih uvrstimo v ta razred (Priročnik ..., 2007).

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Jana LEŠNJAK

**KONTROLA NA KRAJU SAMEM NA PODROČJU
NEPOSREDNIH IN IZRAVNALNIH PLAČIL V
IZBRANIH OBČINAH GORENJSKE**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2009

